

“INFRASTRUKTURA ŽELEZNICE SRBIJE” A.D.

GRAD NIŠ

**OKVIR POLITIKE RASELJAVANJA
ZA EKSPROPRIJACIJU ZA POTREBE OBNOVE I
MODERNIZACIJE PRUGE NIŠ-DIMITROVGRAD**

FINALNI DOKUMENT

Beograd, septembar 2017.

Sadržaj

SKRA ENICE	3
GLOSAR	4
1. PREDGOVOR	8
2. UVOD	9
3. ZAKONSKI OKVIR ZA RASELJAVANJE	13
4. PODOBNOST, OCENJIVANJE I PRAVO NA NAKNADU.....	Error! Bookmark not defined.
5. UBLAŽAVANJE	Error! Bookmark not defined.
6. ŽALBE	Error! Bookmark not defined.
7. PRIPREMA AKCIONOG PLANA RASELJAVANJA (APR).....	Error! Bookmark not defined.
8. KONSULTACIJE I ZAHTEVI U POGLEDU OBELODANJIVANJA.....	Error! Bookmark not defined.
9. NADZOR I OCENJIVANJE	Error! Bookmark not defined.
10. INSTITUCIONALNI OKVIR I IMPLEMENTACIJA.....	Error! Bookmark not defined.
PRILOZI.....	Error! Bookmark not defined.

SKRA ENICE

<i>IPF</i>	Program za infrastrukturne projekte
PL	Pogo ena lica
SAPR	Skra eni akcioni plan raseljavanja
SIG	Savetodavna i interesna grupa
KE	Korisnik eksproprijacije
CIŽ	Centar za informisanje i žalbe
GN	Grad Niš
EK	Evropska komisija
EIB	Evropska investiciona banka
<i>EIB ESH</i>	Evropska investiciona banka – Priručnik za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja
<i>ESIA</i>	Analiza uticaja na životnu i društvenu sredinu
EVP	Elektroovno postrojenje
EUR	Evro
VRS	Vlada Republike Srbije
MFI	Meunarodna finansijska institucija
UI (IŽS)	Upravlja infrastruktura ("Infrastruktura železnice Srbije" a.d)
IT	Informaciona tehnologija
MGSI	Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture
MDULS	Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave
MF	Ministarstvo finansija Republike Srbije
NVO	Nevladina organizacija
RZS	Republički zavod za statistiku Republike Srbije
<i>OHCHR</i>	Kancelarija visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava
LPUP	Lice pod uticajem projekta
PPUP	Porodica pod uticajem projekta
DPUP	Doma instvo pod uticajem projekta
JRP	Jedinica za realizaciju projekta
APR	Akcioni plan raseljavanja
OPR	Okvir politike raseljavanja
RS	Republika Srbija
RSD	Srpski dinar
<i>ToR</i>	Projektni zadatak
OG	Osetljiva grupa

GLOSAR

U ovom dokumentu, slede i izrazi su definisani na slede i na in:

- J „Naknada“ – odnosi se na svako i sva pla anja u novcu ili naturi u zamenu za vrednost imovine ili ste enih resursa koji su pod uticajem Projekta. Naknada e biti ispla ena pre stupanja u posed zemljišta i imovine u svim slu ajevima;
- J „Sporazum o naknadi“ – odnosi se na dogovor o naknadi, shodno Zakonu o eksproprijaciji pred opštinskom upravom ili pred nadležnim sudom, postignut izme u KE i sopstvenika ekspropriisane nepokretnosti o naknadi u naturi, iznosu gotovinskih davanja, me usobnim doplatama za razlike u vrednosti nepokretnosti, ulaza u objekte, prolaza i pristupnih puteva na nepokretnosti, kao i druge radnje dozvoljene Zakonom;
- J „Prinudna svojina“ se odnosi na proces kojim promoter ima pravo da preuzme u svojinu nepokretnost koja je potrebna za realizaciju projekta i koja je propisno ozna ena kao takva, iako možda postoje nerešene žalbe i/ili sudske presude koje ekaju na izvršenje a ti u se nedobrovoljnog sticanja ili vrednovanja te imovine;
- J „Datum preseka“ – datum po etka popisivanja lica i imovine pod uticajem Projekta. Ako se neko lice (neka lica) nastani (nastane) na podru ju obuhva enom projektom nakon datuma preseka, onda ono (ona) ne e imati pravo na naknadu i/ili pomo prilikom raseljavanja. Sli no tome, nepokretna imovina (kao što su izgra eni objekti, usevi, stabla vo aka i šume) uspostavljena nakon datuma preseka ne e biti predmet naknade. Pre popisa, KE e objaviti informacije o datumu preseka u lokalnoj štampi, ime e obavestiti sve sopstvenike i korisnike o po etku postupka eksproprijacije. Datum preseka e tako e biti obelodanjen javnosti na oglasnim tablama u mesnim zajednicama i relevantnim opštinama i na javnim raspravama, uz prate e objašnjenje. Javni oglas e tako e biti postavljen, po potrebi, na prometnim mestima širom pogo enog podru ja;
- J „Ekonomsko dislociranje“ – obuhvata sav gubitak izvora prihoda ili egzistencije usled eksproprijacije zemljišta ili onemogu enog pristupa resursima (zemljište, voda ili šuma) kao posledica realizacije Projekta, bez obzira na to da li pogo ena lica (PL) moraju da se presele na drugu lokaciju ili ne;
- J „Pravo“ se odnosi na niz mera koje obuhvataju naknadu, povrat prihoda, transfer, pomo , zamenu izvora prihoda i relokaciju, na koje imaju pravo lica pod uticajem projekta, u zavisnosti od prirode njihovih gubitaka, kako bi se njihova ekonomski i socijalni položaj vratio u prvobitno stanje;
- J „Eksproprijacija“ – odnosi se na lišavanje ili ograni avanje prava vlasništva nad nepokretnosti uz naknadu prema tržišnoj vrednosti nepokretnosti;
- J „Rešenje o nepokretnosti“ – Zvani na odluka relevantnog lokalnog organa vlasti, doneta u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, kojom se objavljuje eksproprijacija odre ene, pojedina ne nepokretnosti. Rešenje o eksproprijaciji sadži nazna enje Korisnika eksproprijacije (KE), pojedinosti o nepokretnosti koja se ekspropriše, nazna enje sopstvenika, svrhe eksproprijacije, kao i broj i datum rešenja kojim je utvr en javni interes za eksproprijaciju i naziv organa koji je to rešenje doneo, pravni lek i obaveze KE;
- J „Prinudna iseljenja“ jesu radnje i/ili propusti koji podrazumevaju prisilno ili nedobrovoljno raseljavanje pojedinaca, grupa ili zajednica iz domova i/ili sa zemljišta i javnih dobara koja su nastanjivali i od kojih su zavisili, i kojima se

eliminise ili ograniava mogu nost pojedinca, grupe ili zajednice da živi ili radi u odre enom stanu, mestu boravka ili lokaciji, bez pružanja odgovaraju ih oblika pravne i druge zaštite, i pristupa takvoj zaštiti”. Prinudna iseljenja predstavljaju povredu niza me unarodno priznatih ljudskih prava, uklju uju i ljudska prava na adekvatno stanovanje, hranu, vodu, zdravlje, obrazovanje, rad, sigurnost ljudi, slobodu od okrutnog, nehumanog i degradiraju eg postupanja i slobodu kretanja;

- J „Zajednica doma in” je zajednica koja nastanjuje podru ja koja su utvr ena kao nove lokacije u sklopu korektivnih mera raseljavanja. Ona može obuhvatati stvarna naselja/sela/gradove u koja se lica pod uticajem projekta preseljavaju, ili se samo može nalaziti u blizini novih naselja, s tim da me usobno deluje sa novonaseljenim zajednicama ili da novonaseljene zajednice na drugi na in na nju uti u;
- J „Nedobrovoljno raseljavanje” - zna i: (a) fizi ko raseljavanje (odn. fizi ko dislociranje mesta boravka ili gubitak skloništa), i/ili (b) ekonomsko dislociranje (odn. gubitak imovine ili pristupa imovini koji dovodi do gubitka izvora prihoda ili egzistencije) usled pribavljanja zemljišta za potrebe projekta ili ograni avanja pristupa prirodnim resursima. Raseljavanje se smatra *nedobrovoljnim* kada pogo eni pojedinci ili zajednice nemaju pravo protivljenja pribavljanju zemljišta koje dovodi do raseljavanja. Nedobrovoljno raseljavanje može biti posledica degradacije životne sredine, prirodnih nepogoda, sukoba ili razvojnih projekata. ak i kada je raseljavanje uzrokovano rizicima po javnu bezbednost (kao što je raseljavanje usled prirodnih opasnosti), ono se i dalje smatra nedobrovoljnim ako raseljeno stanovništvo nema mogu nost izbora da ostane na svojoj lokaciji. Nedobrovoljno raseljavanje je, izme u ostalog, povezano sa gubitkom stana, skloništa, prihoda, zemljišta, izvora egzistencije, imovine, pristupa resursima i uslugama. Ovi gubici nastaju kao posledica proglašenja javnog interesa u slu ajevima: (a) pribavljanja zemljišta, (b) eksproprijacije ili ograni enja koriš enja zemljišta na osnovu prava vlasti na eksproprijaciju zemljišta (c) gubitka egzistencijalne strategije koja se oslanja na koriš enje prirodnih resursa, i/ili (d) pregovora o poravnanju u okviru kojih kupac može pristupiti eksproprijaciji ili nametnuti zakonska ograni enja na koriš enje zemljišta ukoliko pregovori sa prodavcem propadnu;
- J „Pribavljanje zemljišta” zna i postupak u okviru kojeg je lice prinu eno od strane organa vlasti da otu i celokupno zemljište ili deo zemljišta u vlasništvu i svojini tog lica u vlasništvo i svojinu tog organa vlasti za javne potrebe u zamenu za naknadu. Ono obuhvata kupovinu ili zakup zemljišta i kupovinu ili zakup prava pristupa (službenost);
- J „Zakon o eksproprijaciji” – zna i Zakon o eksproprijaciji Republike Srbije, objavljen u Službenom glasniku RS, br. 53/95 od 28. decembra 1995, sa izmenama 23/01 od 6. aprila, 2001 (odluka SUS), 20/09 od 19. marta 2009. godine, 55/13 od 25. juna 2013. godine i 106/16 od 28. decembra 2016. godine;
- J „Obnavljanje izvora egzistencije” - ozna va mere koje e biti preduzete u cilju pružanja pomo i fizi ki, odnosno ekonomski raseljenim licima pod uticajem projekta (LPUP) u cilju unpare enja njihovih izvora egzistencije i životnog standarda ili bar njihovog vra anja na nivo pre raseljavanja odnosno na nivo pre po etka realizacije projekta, koji god od ta dva nivoa je viši. Pružanje pomo i u obnavljanju izvora egzistencije e se nastaviti i tokom prelaznog perioda, na osnovu opravdane procene potrebnog vremena;
- J „Naknada troškova selidbe” – Naknada troškova selidbe jeste nov ana nadoknada troškova koji su direktno vezani za selidbu/preseljenje doma instva;

- J „LPUP – Lice pod uticajem projekta” – LPUP je svako lice koje usled realizacije Projekta bude lišeno imovine ili pristupa imovini;
- J „Fizi ko raseljavanje” - predstavlja gubitak skloništa i imovine usled eksproprijacije zemljišta za potrebe Projekta, što zahteva preseljenje LPUP iz njihovog mesta boravka, radnog mesta ili poslovnih prostorija na drugu lokaciju.
- J „Projekat” – ovde opisan kao obnova i modernizacija pruge Niš-Dimitrovgrad;
- J „Realizacija projekta” – U ovom OPR-u obuhvata planiranje, izvođenje, praćenje i procenu Projekta;
- J „Promoter Projekta” – znači državni organ odgovoran za realizaciju Projekta, u ovom slučaju Republika Srbija – Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture (MGSI) i „Infrastruktura železnice Srbije” a.d. (UI) i njihove JRP (ako su formirane);
- J „APR – Akcioni plan raseljavanja, SAPR – Skraćeni akcioni plan raseljavanja” i „Integrirani APR – Integrirani akcioni plan raseljavanja” – Dokument usklađen sa nacionalnim ciljevima politika raseljavanja MFI-ja i sa OPR-om u kojem odgovorni subjekt utvrđuje procedure u skladu sa kojima će postupati i mere koje će preduzeti kako bi ublažio negativne posledice, nadoknadio gubitke i obezbedio koristi od razvoja licima i zajednicama pod uticajem Projekta u određenim područjima. U skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja, SAPR se priprema kada je manje od 200 lica pod uticajem Projekta i kada su uticaji raseljavanja neznatni. Integrirani APR može se pripremiti u skladu sa odlukom MFI-ja ako postoje brojni pod-projekti u okviru Projekta, ili postoji nekoliko pod-deonica koje su spremne za napredovanje u isto vreme;
- J „Raseljavanje” – odnosi se na sve slučajeve pribavljanja zemljišta i naknade za gubitak imovine, bilo da oni podrazumevaju stvarnu relokaciju, gubitak zemljišta, skloništa, imovine, drugog izvora egzistencije ili ekonomsko raseljavanje i obuhvata sve mere preduzete u cilju ublažavanja bilo kog i svih negativnih uticaja Projekta na imovinu i/ili egzistenciju LPUP, uključujući i naknadu, relokaciju (gde je primenljivo) i rehabilitaciju. Uticaji raseljavanja obuhvataju, pored fizičke relokacije, i gubitak useva i prihoda;
- J „Okvir politike raseljavanja (OPR)” je dokument slišan Akcionom planu raseljavanja koje se izrađuje kada tačan obim fizičkog i/ili ekonomskog raseljavanja nije poznat zbog prirode (postojanje više komponenti ili pod-projekata) i/ili faze razvoja projekta. Ovo je obično slučaj sa linijskom infrastrukturom. Ovaj dokument treba da sadrži obavezu kasnijeg sprovođenja APR-a, pregled opštih načela raseljavanja koji će se primenjivati na (pod-)projekat (ili (pod-)projekte) i njime treba da budu utvrđeni kriterijumi na osnovu kojih će biti neophodno da se izradi APR za osnovni (pod-)projekat (ili (pod-)projekte);
- J „Zamenska vrednost” – odnosi se na metod vrednovanja imovine koji pomaže pri utvrđivanju iznosa koji je dovoljan da zameni izgubljenu imovinu i pokrije troškove transakcije, kako je definisano politikama raseljavanja MFI-ja. „Zamenska vrednost” je definisana na sledeći način: za poljoprivredno zemljište, to je tržišna vrednost, pre projekta ili pre raseljavanja, zemljišta jednakog proizvodnog potencijala ili namene koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem projekta, uvećana za troškove obrade zemljišta do nivoa sličnog nivou zemljišta pod uticajem projekta, i za troškove svih naknada za upis i prenos. Za zemljište u gradskim područjima, to je tržišna vrednost, pre raseljavanja, zemljišta jednake veličine i namene, na kojem postoje slični ili bolji objekti i usluge javne infrastrukture i koje se nalazi u blizini

zamlišta pod uticajem projekta, uvećana za troškove svih naknada za upis i prenos. Za kuće i druge građevinske objekte, to je tržišna vrednost materijala potrebnog za izgradnju zamenskih građevinskih objekata, približno iste ili veće površine i kvaliteta kao i građevinski objekat pod uticajem projekta, ili za popravku delimično pogodnog građevinskog objekta, uvećana za troškove prevoza;

) „Osetljive grupe“ su grupe stanovništva koje su pogođene diskriminacijom, koje imaju nejednak pristup pravima, nejednak pristup resursima i nejednaku kontrolu nad resursa ili nejednak pristup razvojnim mogućnostima. Zbog toga one mogu biti loše integrisane u formalnu ekonomiju, mogu imati nejednak pristup osnovnim javnim dobrima i uslugama, mogu biti isključene iz procesa donošenja političkih odluka i stoga se mogu suočavati sa većim rizikom od siromaštva i socijalnog isključenja. Najveći je stepen otpornosti takvih grupa na negativne uticaje na nižem nivou. Takve grupe mogu da obuhvataju etničke, verske, kulturne, jezičke manjine, autohtono stanovništvo, domaćinstva na selu, žene, decu i omladinu, starija lica, osobe sa invaliditetom i siromašne.

1. PREGOVOR

Ovaj OPR je pripremljen kao smernica za svako nedobrovoljno raseljavanje do kojeg može doći usled aktivnosti i sprovođenja obnove i modernizacije pruge Niš-Dimitrovgrad, preko stanica Crveni Krst, Pantelejš i Si evo. Ovo je jedan od ključnih dokumenata sa zaštitnim merama za ovaj projekat.

U svim slučajevima pribavljanja zemljišta, nedobrovoljnog raseljavanja i socijalnih uticaja nastalih kao posledica sprovođenja infrastrukturnih projekata, u zavisnosti od faze sprovođenja, politike Međunarodnih finansijskih institucija (MFI) zahtevaju izradu Okvira politike raseljavanja (OPR) za konkretan projekat koji bi predstavljao smernicu za sve potencijalne buduće aktivnosti na raseljavanju prouzrokovane projektom. Ovaj dokument obuhvata pregled nacionalnog okvira Republike Srbije za eksproprijaciju/raseljavanje, primenjive politike MFI-ja i najbolje međunarodne prakse u ovoj oblasti. U slučaju pribavljanja zemljišta/raseljavanja za potrebe projekta, primenjuju se oni zahtevi koji su strožiji. Ovaj dokument obezbeđuje okvir za rešavanje svih relevantnih pitanja i okonostih s krajnjim ciljem da, ukoliko u toku realizacije ovog Projekta bude potrebno bilo kakvo nedobrovoljno raseljavanje, ono ne dovede do ozbiljnih ekonomskih i socijalnih rizika po pojedince, porodice i grupe, da se obezbedi ublažavanje svih rizika, i da se obezbedi okvir za naknadu za sve uticaje koji se ne mogu izbjeći. Ukoliko bude potrebno bilo kakvo raseljavanje, ono će biti sprovođeno u skladu sa naelima i pravilima navedenim u ovom OPR-u.

2. UVOD

2.1 Kratak pregled Okvira politike raseljavanja

U skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja, izrada OPR-a je neophodna ako obim i lokacije za raseljavanje nisu u potpunosti poznati u vreme kada se vrši procena Projekta. Cilj ovog dokumenta je da obezbedi vode a na ela za realizaciju Projekta iji je cilj obezbe ivanje blagovremenih, adekvatnih i efikasnih mera, preciziranih po prioritetima, da bi se izbegli, sveli na minimum i nadoknadili svi negativni uticaji tokom raseljavanja. OPR je izra en u skladu sa pravnim sistemom, zakonima i procedurama Republike Srbije, u skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja i najboljim me unarodnim praksama. OPR tako e obezbe uje obaveznu osnovu za pripremu instrumenta za raseljavanje za konkretnu lokaciju (APR), koji e biti izra en, po potrebi, za pod-projekte (komponente projekta) koji zahtevaju raseljavanje.

2.2 Opis projekta

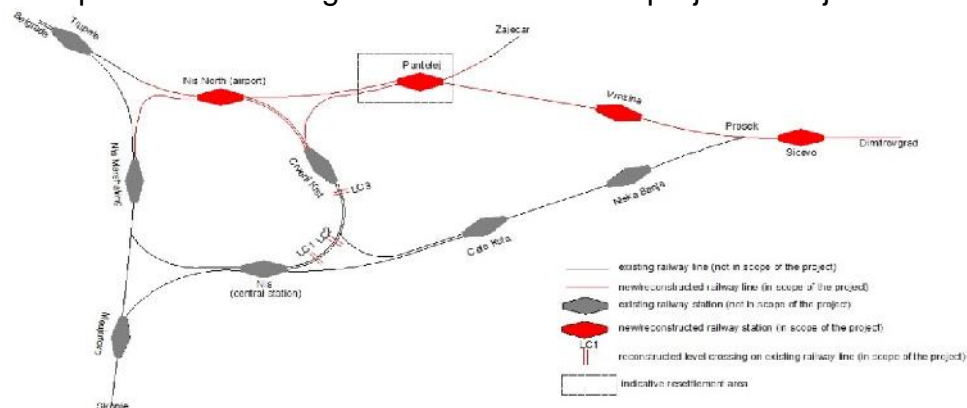
Projekat se sastoji u rekonstrukciji i modernizaciji postoje e jednokolose ne pruge Si evo – Dimitrovgrad, uklju uju i obnovu i modernizaciju infrastrukture, elektrifikaciju i modernizaciju signalno-sigurnosnih i telekomunikacionih postrojenja, i izgradnju jednokolose ne obilazne pruge na severu Grada Niša (GN).

U pogledu odgovornosti za politiku raseljavanja, za sprovo enje OPR-a na podru ju obilaznice odgovoran je GN, a za sprovo enje OPR-a duž postoje e pruge Si evo – Dimitrovgrad, odgovoran je UI (IŽS).

Troškove eksproprijacije i, po potrebi, dodatne naknade da bi se premostio jaz sa EIB standardima, bi e finansirani iz nacionalnog doprinosa, u skladu sa procedurom koja je precizirana u Odeljcima 3.2 i 3.3.

U ovom projektu, imaju i u vidu potencijalni broj Lica pod uticajem projekta (LPUP) i geografske lokacije pod-projekata, postoja e dva posebna Akciona plana raseljavanja (APR), jedan za obilaznicu i jedan za deonicu Si evo – Dimitrovgrad.

Šematski prikaz železni kog vora Niš i obuhvata projekta dat je na Slici 1.

Slika 1

- postoje a pruga (nije obuhva ena projektom)
- nova/rekonstruisana pruga (obuhva ena projektom)
- postoje a železni ka stanica (nije obuhva ena projektom)
- nova/rekonstruisana železni ka stanica (obuhva ena projektom)
- rekonstruisani putni prelaz u nivou na postoje oj pruzi (obuhva en projektom)
- indikativno podru je raseljavanja

Projekat se finansira iz slede ih izvora finansiranja:

-) EIB (125 miliona evra);
-) WBIF (65 miliona evra);
-) Nacionalni doprinos (15 miliona evra);
-) Ostali izvori koji e tek biti utvr eni (45 miliona evra).

2.3 Obuhvat pribavljanja zemljišta i raseljavanja

Projekat e zahtevati pribavljanje 1660 zemljišnih parcela i fizi ko raseljavanje 44 fizi kih objekata u Gradu Nišu (opštine Pantelej i Ostrovica) i opštini Bela Palanka i administrativno i geografski obuhvata direktnu zonu uticaja. Ukupan broj osoba pogo enih raseljavanjem e biti mogu e odrediti tek nakon sprovo enja skrininga, ali se o ekuje da bude ve i od 200.

2.4 Na ela i ciljevi Okvira politike raseljavanja

Tokom sprovo enja Projekta, potreba za pribavljanjem zemljišta i nedobrovoljno raseljavanje bi e posledica gra evinskih radova i drugih radova predvi enih u okviru Projekta. Ovaj dokument sadrži osnovna i obavezuju a na ela koja e se primenjivati. Osnovna na ela kojima se vodi ovaj Projekat su slede a:

-) Po mogu stvu, bilo kakvo raseljavanje trebalo je da bude izbegnuto istraživanjem održivih alternativnih rešenja u fazi projektovanja. Budu i da to nije bilo mogu e, svi negativni efekti bi trebalo da budu svedeni na puki neizbežan minimum;
-) Kada do e do neizbežnih negativnih efekata i socijalnih uticaja, sav gubitak imovine nadokna uje se prema zamenskoj vrednosti a izvori egzistencije LPUP-a se obnavljaju najmanje do nivoa koji je postojao pre realizacije Projekta;
-) LPUP-ima e u svim fazama Projekta biti pružana stvarna pomo u njihovim naporima u cilju obnavljanja izvora egzistencije i životnog standarda do nivoa pre realizacije Projekta i raseljavanja;
-) Svim potrebama za raseljavanjem upravlja e se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, politikama raseljavanja MFI-a, prihva enim me unarodnim najboljim praksama i osnovnim na elima ovog dokumenta;
-) Posebna podrška i pažnja u procesu raseljavanja i tokom celokupne realizacije Projekta u okviru ovog OPR-a obezbe uje se pogo enim osetljivim grupama shodno njihovoj specifi noj osetljivosti. Tako e, ovaj OPR predvi a uklju enost žena, lanova pogo enih doma instava, u svim javnim raspravama, posebne rodno-osetljive mere ublažavanja i druge mere u cilju davanja mogu nosti ženama da u estvuju u merama ublažavanja uticaja raseljavanja;
-) U skladu sa ovim OPR-om, APR-ovi e biti pripremljeni za sve slu ajeve raseljavanja u okviru svake komponente pod-projekta;
-) OPR i APR javno dostupni, pri emu e javne rasprave biti održane pre njihovog kona nog usvajanja, kako bi se omogu ilo da pogo ena lica i zainteresovane strane u estvuju u razvoju Projekta i planiranju i sprovo enju programa raseljavanja;

- J Tokom ciklusa realizacije Projekta i raseljavanja, zainteresovanim stranama e biti dostupne jasne informacije o pravima i postupcima za ulaganje žalbi. Sve žalbe e biti razmotrene u toku realizacije Projekta i aktivnosti na raseljavanju;
- J Sve aktivnosti na raseljavanju treba da budu osmišljene kao održivi projekti koji obezbe uju dovoljno investicionih sredstava kako bi se omogu ila na ela i ciljevi utvr eni u ovom OPR-u i APR-ovima.

Osnovni cilj OPR-a je da se definišu sveobuhvatna na ela, postupci, mere, zahtevi u pogledu organizacione strukture i kapaciteta tokom raseljavanja, ukoliko bi isti bili potrebni, i uticaj koji se može pripisati realizaciji Projekta. OPR obezbe uje okvir za pojedina ne APR-ove u okviru Projekta. Specifi ni ciljevi OPR-a su slede i:

- J klasifikacija zakonskih rešenja RS u svim slu ajevima nedobrovoljnog raseljavanja, relokacije i gubitka imovine, uklju uju i pravne i administrativne postupke i naknadu koja se ispla uje za gubitak imovine; njihovo pore enje sa politikama raseljavanja MFI-a i me unarodnom najboljom praksom; i obezbe ivanje na ina za prevazilaženje jaza izme u njih;
- J utvr ivanje klju nih institucija RS, pored Promotera Projekta, koji su uklju eni u realizaciju Projekta, uklju uju i posebno zakonom ovlaš ene državne institucije koje sprovode postupke i mere zaštite prilikom nedobrovoljnog raseljavanja; uklju uju i mere Promotera projekta i pra enje da bi se obezbedila uskla enost sa politikama raseljavanja MFI-a, me unarodnim najboljim praksama, OPR-om i APR-ovima;
- J identifikacija zainteresovanih strana i na ina njihovog uklju ivanja tokom realizacije Projekta;
- J prezentovanje kriterijuma kvalifikovanosti LPUP-a i matrice njihovih prava na naknadu prema vrsti gubitka imovine;
- J definisanje procesa identifikacije i procene pogo ene imovine i vrednosti naknade za gubitak imovine;
- J obezbe ivanje brze i delotvorne naknade u zamenskoj vrednosti za gubitak imovine i pristupa imovini;
- J opisivanje mera ublažavanja u okviru ovog OPR-a i pojedina nih APR-ova, uklju uju i postupke u cilju minimiziranja uticaja na LPUP tokom realizacije Projekta, uklju uju i posebne mere ublažavanja predvi ene za osetljive grupe i žene;
- J definisanje prava na žalbe i pritužbe, postupaka, tela i procedura dostupnih LPUP-ima u toku celokupnog trajanja realizacije Projekta, uklju uju i izveštavanje o odgovorima na žalbe i pritužbe;
- J opisivanje i obezbe ivanje smernica za izradu pojedina nih APR-ova i postupka odobravanja, nacрта budu ih APR-ova i postupka njihovog sprovo enja;
- J nazna avanje zahteva za dostupnost javnosti, obelodanjivanje dokumenata, u eš e javnosti i lokalne zajednice u svim fazama pripreme Projekta; uklju uju i izradu OPR-a i APR-ova; a naro ito uklju uju i javnu raspravu u zajednici LPUP tokom procesa nedobrovoljnog raseljavanja i realizacije Projekta, usled ega može do i do gubitka imovine;
- J uspostavljanje rodno-osetljivog okvira za raseljavanje kako bi se utvrdili razli iti uticaji jer ekonomski i socijalni poreme aji ne dovode do jednakih poteško a za žene i za muškarce;

-) preciziranje internih aktivnosti u cilju praćenja u svim fazama realizacije Projekta, posebno kada je u pitanju raseljavanje, otkrivanje pravnog i u ovom OPR-u definisanog procesa, uključujući i ocjenjivanje procesa raseljavanja;
-) definisanje neophodnosti i obima praćenja i ocjenjivanja procesa raseljavanja, uključujući i eksterno praćenje i ocjenjivanje;
-) obezbjeđivanje obrazaca i upitnika koji su ključni za otkrivanje i sprovođenje procesa raseljavanja u okviru ovog OPR-a i pojedinačnih APR-ova.

3. ZAKONSKI OKVIR ZA RASELJAVANJE

3.1 Nacionalni propisi relevantni za raseljavanje

3.1.1. Ustav Republike Srbije

Ustav Republike Srbije je usvojen na ustavnom referendumu održanom 28. i 29. oktobra 2006. godine, a zvanično je proglašen od strane Narodne skupštine Republike Srbije 8. novembra 2006. godine. Ustavom Republike Srbije proglašavaju se vladavina prava i socijalna pravda, na elagraanske demokratije, ljudska i manjinska prava i slobode i pripadnosti evropskim principima i vrednostima.

Članom 58. se jamči i mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona. U tom članu se navodi da pravo svojine može biti oduzeto ili ograničeno samo u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne vrednosti. Važno je napomenuti da Ustav RS zabranjuje plaćanje naknade koja je niža od tržišne vrednosti, što je važna odredba za premošćavanje jaza između srpskog zakonodavstva i politika raseljavanja MFI-ja, koji će biti predloženi u daljem tekstu ovog dokumenta. Odredbama Ustava takođe se ne razlikuju nekretnine (zgrade itd) izgrađene bez građevinske dozvole, praksa koja je postala ustaljena tokom proteklih 30 godina u RS. Ustavom se dalje proglašava da se sva ljudska prava (uključujući i pravo na imovinu) i manjinska prava zajemčena Ustavom neposredno primenjuju.

Pored toga, u članu 16. je predviđeno da su opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni deo pravnog poretka Republike Srbije i da se neposredno primenjuju. Ova odredba omogućava neposrednu primenu politika raseljavanja MFI-ja, odredaba ovog OPR-a i pojedinačnih APR-ova uz važeće zakone u Srbiji, i, što je najvažnije, premošćavanje jazova između njih, ukoliko se te politike raseljavanja MFI-ja i ovaj OPR budu smatrali sastavnim delom bilo kog potencijalnog ugovora/sporazuma o zajmu ili sponzorstvu sa MFI-jama, kada isti bude odobren, potpisan i potvrđen od strane Narodne skupštine.

3.1.2. Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa (odn. Zakon o svojini)

Zakonom o osnovama svojinsko-pravnih odnosa („Službeni glasnik SFRJ“, br. 6/80, 36/90, „Službeni glasnik SRJ“ br. 29/96 i „Službeni glasnik RS“, br.115/2005) predviđene su osnovne odredbe svojinskih odnosa, uključujući i suštinu prava svojine, predmete prava svojine, prava susvojine i zajedničke svojine, sticanje prava svojine, pravo plodouživanja, pravo držanja, pravo svojine stečeno održajem, svojinske odnose koji nastaju u situacijama kada su objekti izgrađeni na tuđem zemljištu, zaštitu prava svojine, zaštitu državnine, prestanak prava svojine itd.

3.1.3. Zakon o planiranju i izgradnji

Zakonom o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS“, br. 72/09 od 3. septembra 2009, ispr. „Službeni glasnik br. 81/09 (ispravka), izmenjen odlukom US Republike Srbije 64/10 (odluka US), 24/11, 121/12, 42/13 (odluka US), 50/13 (odluka US),

98/13 (odluka US), 132/14, 145/14) ure uje se slede e: uslovi i na in ure enja prostora, izrada planova generalne i detaljne regulacije, ure ivanje i koriš enje gra evinskog zemljišta i izgradnja objekata, pretežna namena zemljišta kada se zemljište koristi za više razli itih namena, javna namena zemljišta i druga pitanja od zna aja za ure enje prostora, ure ivanje i koriš enje gra evinskog zemljišta i za izgradnju objekata.

3.1.4. Zakon o ozakonjenju objekata

Zakonom o ozakonjenju objekata („Službeni glasnik RS“, br. 96/15 od 26. novembra 2015. godine) ure uju se uslovi, postupak i na in ozakonjenja objekata, odnosno delova objekta, pomo nih i drugih objekata, izgra enih bez gra evinske dozvole, odnosno odobrenja za izgradnju. Praksa izgradnje kompletnih objekata (ku a, poslovnih prostora, pa ak i stambenih zgrada) ili dogradnje pomo nih objekata na postoje e (garaža, dodatni spratovi ili prostorije na ku ama) bez gra evinske dozvole postala je prili no ustaljena u proteklih 30 godina. Vlasti su godinama uvek održavale nameru da se svi nezakonito izgra eni objekti ozakone, ako su izgra eni na sopstvenom zamljištu i/ili uz saglasnost vlasnika, ali ve ina objekata još uvek nije ozakonjena. Nesumnjivo je da e, ukoliko Projekat bude imao bilo kakav uticaj u smislu raseljavanja, odre ena imovina obuhvatati i objekte izgra ene bez gra evinske dozvole, tako da odredbe ovog zakona mogu biti zna ajne, ali, u tim slu ajevima, primenjuje se OPR, u smislu kvalifikovanosti, ukoliko je strožiji.

3.1.5. Zakon o vanparničnom postupku

Zakonom o vanparničnom postupku („Službeni glasnik SRS“ br. 25/82 i 48/88, sa izmenama i dopunama „Službeni glasnik RS“ br. 46/95, 18/05, 85/12, 45/13, 55/14, 6/15 i 106/15) odre uju se pravila po kojima sudovi postupaju i odlu uju o li nim, porodi nim, imovinskim i drugim pravnim stvarima koje se po ovom Zakonu rešavaju u vanparničnom postupku. U skladu sa ovim Zakonom, sud u vanparničnom postupku odre uje naknadu za ekspropisanu nepokretnost i, pošto utvrdi sve važne injenice, donosi rešenje kojim odre uje oblik i obim, odnosno visinu naknade. Shodno ovom zakonu, strane mogu da zaklju e Sporazum o obliku i obimu, odnosno visini naknade, a sud u tom slu aju svoje rešenje zasniva na njihovom sporazumu, ukoliko na e da isti nije u suprotnosti sa prinudnim propisima.

3.1.6. Zakon o opštem upravnom postupku

Zakonom o opštem upravnom postupku („Službeni glasnik SRJ“ br. 33/97 i 31/2001; i „Službeni glasnik RS“, br. 30/2010) ure uje na in na koji su dužni da postupaju državni organi kad u upravnim stvarima rešavaju o pravima, obavezama ili pravnim interesima fizi kog lica, pravnog lica ili druge stranke, u okviru upravnog postupka. Odluke upravnih organa se donose u vidu rešenja, nakon okon anja postupka propisanog ovim Zakonom. Protiv rešenja donesenog u prvom stepenu stranka ima pravo na žalbu. Samo zakonom može se propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena, i to ako je na drugi na in obezbe ena zaštita prava i zaštita zakonitosti. Ovaj zakon daje zakonski okvir za delovanje relevantnih opštinskih uprava nakon što KE podnese predlog za eksproprijaciju.

3.1.7. Zakon o državnom premeru i katastru

Zakonom o državnom premeru i katastru („Službeni glasnik RS“ br. 72/2009, sa izmenama i dopunama 18/2010, 65/2013 i 15/2015) uređuju se poslovi i poslovi državne uprave koji se odnose na premer zemljišta, zgrada i drugih objekata, katastar nepokretnosti, registar i upis prava svojine, upis državnine, upis nezakonito izgrađenih objekata i objekata ozakonjenih u skladu sa odredbama važećeg Zakona o ozakonjenju objekata, katastar vodova, osnovne geodetske radove, adresni registar, topografsko-kartografsku delatnost, procenu vrednosti nepokretnosti, geodetsko-katastarski informacioni sistem.

3.2 Zakonski okvir relevantan za proces eksproprijacije zemljišta

3.2.1. Zakon o eksproprijaciji

Zakon o eksproprijaciji (donet 1995. godine i stupio na snagu 1. januara 1996. godine, izmenjen i dopunjen u martu 2001. godine, i ponovo izmenjen i dopunjen 19. marta 2009. godine i 2013. godine odlukom Ustavnog suda) omogućava državnim institucijama da stupa u nepokretnosti za projekte koji se smatraju projektima od javnog interesa, štite i pritom interese svih sopstvenika čija se imovina ekspropriše. U Zakonu o eksproprijaciji se ne koristi termin „nedobrovoljno raseljavanje“ već „eksproprijacija“ i zasnovana je na pravu vlasti na eksproprijaciju zemljišta. U zakonu je takođe sadržano na čemu se plaćaju naknade shodno „tržišnoj vrednosti“ nepokretnosti, umesto „zamenskoj vrednosti“ koja se koristi u politikama raseljavanja MFI-ja.

Ključne odredbe Zakona o eksproprijaciji su sledeće:

- 1) Nepokretnosti (u smislu Zakona definisane kao zemljišta, zgrade i drugi građevinski objekti) se mogu eksproprijsati samo u javnom interesu koji se utvrđuje zakonom ili odlukom Vlade RS. Javni interes se može utvrditi ako je eksproprijacija nepokretnosti neophodna za izgradnju objekata u oblasti: javne komunalne infrastrukture, obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, kulture, vodoprivrede, sporta, saobraćajne i energetske infrastrukture, objekata za potrebe odbrane zemlje, objekata za potrebe državnih organa i organa lokalne samouprave, za obezbeđenje zaštite životne sredine i zaštite od elementarnih nepogoda, radi istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina, zemljišta potrebnog za raseljavanje ljudi sa zemljišta bogatog rudama, za određena zajednička ulaganja, kao i za izgradnju stanova kojima se rešavaju stambene potrebe socijalno ugroženih lica.
- 2) Korisnik eksproprijacije (KE) mogu biti Republika Srbija, autonomna pokrajina Vojvodina, gradovi, grad Beograd, opštine, javni fondovi, javna preduzeća, privredna društva koja su osnovana od strane javnih preduzeća, kao i privredna društva sa većinskim državnim kapitalom osnovana od strane napred navedenih državnih institucija.
- 3) Eksproprijacija može biti potpuna i nepotpuna. Potpuna eksproprijacija omogućava KE-u da stekne pravo svojine nad eksproprijsanom nepokretnosti, dok pravo svojine sopstvenika i druga prava na tu nepokretnost prestaju. Nepotpunom eksproprijacijom se za KE ustavnostavlja određena službenost

nad zemljištem i objektima, i zakup na zemljištu na određeno vreme (ne duže od tri godine u oba slučaja). Po isteku perioda službenosti ili zakupa, potpuna prava svojine nad nepokretnosti se vraćaju sopstveniku, i ta nepokretnost mora biti vraćena u stanje pre eksproprijacije;

- J) Sopstvenici delimično eksproprijisanih nepokretnosti imaju pravo da zahtevaju eksproprijaciju celokupne nepokretnosti i odgovaraju u naknadu, u slučaju da je eksproprijacijom pogoršana ekonomska situacija sopstvenika nepokretnosti ili da je na preostalom delu nepokretnosti onemogućeno ili bitno otežano njegovo korišćenje – neodrživo. Zahtev se u skladu sa Zakonom može podneti u roku od dve godine od završetka izgradnje objekta (za potrebe kojeg je izvršena eksproprijacija) odnosno u roku od dve godine od završetka izvođenja radova.
- J) Po opštem pravilu, naknada za eksproprijisanu nepokretnost se nudi i plaća u novcu, ukoliko ovim Zakonom nije drukčije određeno. Ali, u skladu sa istim Zakonom, u slučaju eksproprijacije poljoprivrednog zemljišta radi izgradnje linijskih infrastrukturnih objekata (puteva, autoputeva), sopstvenicima eksproprijisanog zemljišta se nudi drugo odgovarajuće poljoprivredno zemljište iste kulture i klase ili odgovarajuće vrednosti u istom mestu ili bližoj okolini. Ukoliko KE nije u mogućnosti da ponudi drugo odgovarajuće poljoprivredno zemljište, naknada se određuje u novcu. Ovo pravilo je u skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja.
- J) Zakupcu stana u društvenoj svojini ili državnoj svojini, odnosno nosiocu stanarskog prava u eksproprijisanoj stambenoj zgradi ili stanu, korisnik eksproprijacije dužan je da obezbedi pravo držanja (korišćenja, zakupa ili stanovanja) na drugim nepokretnostima, istim ili sličnim, obližnjim, u društvenoj ili državnoj svojini.
- J) Korisnik eksproprijacije stiče pravo da stupi u posed eksproprijisane nepokretnosti danom pravosnažnosti odluke o naknadi, odnosno danom zaključenja sporazuma o naknadi za eksproprijisanu nepokretnost, ako ovim zakonom nije drukčije određeno. Ali, ako se nepokretnost ekspropriše radi izgradnje objekta za proizvodnju, prenos ili distribuciju električne energije, ili za izgradnju linijskih infrastrukturnih objekata, na zahtev korisnika eksproprijacije izvršava se predaja te nepokretnosti u posed na osnovu konačnog rešenja o eksproprijaciji, pod uslovom da je KE prethodno utvrdio potrebne elemente za određivanje visine naknade shodno odredbama Zakona o eksproprijaciji.

3.3 Postupak eksproprijacije

Predloženi radovi na pruzi Niš-Dimitrovgrad će imati sledeći status po komponentama, kada je reč o eksproprijaciji i raseljavanju:

- J) Na postojećoj deonici Sičevci-Dimitrovgrad, radovi će uglavnom ostati u okviru postojećeg pružnog pojasa (železnikog zemljišta), izuzev na područjima predviđenim za izgradnju novih elektrovnih podstanica (EVP) Bela Palanka i Sukovo i u zoni objekata koji su pogođeni produžavanjem koloseka u Ostrovici (u Gradu Nišu) i opštini Bela Palanka, gde je neopodhodno raseljavanje i/ili eksproprijacija;

- J) Na postoje o j deonici Niš-Crveni Krst i rekonstruisanoj deonici Crveni Krst-Pantelej, radovi e ostati u okviru postoje eg pružnog pojasa (železni kog zemljišta), tako da nema potrebe za eksproprijacijom niti raseljavanjem;
- J) Na novoj obilaznoj pruži oko GN (nova deonica koja po inje od stanice Niš Ranžirna i koja se završava u stanici Si evo) potrebna je eksproprijacija i raseljavanje e biti izvršeno na podru ju koje pripada opštini Pantelej (u GN).

U daljem tekstu je prikazan proces eksproprijacije, korak po korak, onako kako je definisan u Zakonu o eksproprijaciji:

- J) Narodna skupština donošenjem zakona ili Vlada RS donošenjem odluke utvr uju javni interes za odre eni razvojni projekat. Javni interes za eksproprijaciju može da se utvrdi ako je donet odgovaraju i planski akt. Predlog za utvr ivanje javnog interesa za eksproprijaciju može da podnese lice koje prema odredbama zakona može biti korisnik eksproprijacije. Vlada je dužna da odlu i u roku od 90 dana;
- J) Proces eksproprijacije zapo inje kada KE podnese predlog za eksproprijaciju relevantnoj opštini. Predlog, pored ostalog, mora da sadrži i preciznu naznaku sopstvenika i nepokretnosti za koje se predlaže eksproprijacija, i dokaz o obezbe enju sredstava u budžetu, ili bankarsku garanciju, kojom se obezbe uje pla anje naknade, u skladu sa propisima kojima se ure uju javne finansije;
- J) Pre donošenja rešenja o eksproprijaciji, nadležni organ je dužan da održi javnu raspravu kako bi omogu io sopstvenicima nekretnina da iznesu sve injenice od zna aja za eksproprijaciju nepokretnosti. Ako su svi uslovi ispunjeni, donosi se rešenje o eksproprijaciji;
- J) KE je u obavezi da u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rešenja o eksproprijaciji opštinskoj upravi podnese pismenu ponudu o obliku i visini naknade na osnovu procene vrednosti nekretnine izvršene od strane odgovaraju eg organa;
- J) Opštinski organ bez odlaganja dostavlja primerak ponude sopstveniku ekspropriisane nepokretnosti, a od upravnih i drugih organa i organizacija pribavlja obaveštenja o injenicama koje mogu biti od zna aja za naknadu. Sporazum o naknadi ne sme biti u suprotnosti sa odredbama Zakona o eksproprijaciji;
- J) Ako se sporazum o naknadi ne postigne u roku od dva meseca od dana pravosnažnosti rešenja o eksproprijaciji, opštinska uprava dostavlja sve spise nadležnom opštinskom sudu radi odre ivanja naknade. Ovaj postupak tako e može pokrenuti sopstvenik ekspropriisane nepokretnosti pred istim sudom.

3.4 Na ela vrednovanja i pravo u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji

Po opštem pravilu, naknada u novcu za ekspropriisanu nepokretnost (izuzev za poljoprivredno zemljište) utvr uje se po tržišnoj vrednosti¹, uzimaju i u obzir okolnosti u vreme zaklju enja Sporazuma o naknadi, a, ukoliko sporazum nije postignut, u

¹Izraz „tržišna vrednost“ ili „tržišna cena“ se pominje u vezi sa svim vrstama imovine koja može biti predmet eksproprijacije: zemljište, usevi, vo njaci, vinogradi itd. Zakon ne daje ta nu definiciju, ali je, u osnovi, to vrednost izra unata na osnovu cena sli ne imovine u bilizini, koja se može dosti i za datu imovinu na tržištu, u zavisnosti od ponude i tražnje u trenutku utvr ivanja cene. Za poljoprivredno i gra evinsko zemljište, Zakonom se ovlaš uju lokalni poreski organi da utvrde tu vrednost.

skladu sa okolnostima koje su postojale u vreme donošenja prvostepene odluke o naknadi u sudskom postupku. Zakon o eksproprijaciji generalno zabranjuje svako plaćanje naknade koje je u suprotnosti sa njegovim odredbama, ali se u njemu takođe navodi da naknada može biti utvrđena u većem iznosu od tržišne cene, uzimajući u obzir materijalne i druge lične i porodične prilike sopstvenika, ako su te okolnosti od bitnog značaja za njegovu egzistenciju (broj članova doma instva, broj članova doma instva koji su sposobni za privređivanje, odnosno koji su zaposleni, zdravstveno stanje članova doma instva, mesečni prihod doma instva i sl.).

Ovom odredbom omogućava se mikro socio-ekonomska procena, za svaki slučaj pojedinačno, svakog pojedinačnog člana doma instva i posebna pažnja za doma instva koja spadaju u osetljive grupe.

3.5 Primenjive politike raseljavanja MFI-ja u pogledu nedobrovoljnog raseljavanja

Projekti, koji su u celosti ili delimično sponzorirani ili finansirani uz podršku MFI-ja, a koji zahtevaju pribavljanje zemljišta i nedobrovoljno raseljavanje, podležu politikama raseljavanja MFI-ja. Ove politike nisu ograničene samo na fizičko raseljavanje, već se primenjuju i u slučaju bilo kakvog gubitka izvora prihoda ili uslova za egzistenciju (ekonomska relokacija) koji je nastao kao posledica raseljavanja ili ograničenog pristupa resursima (zemljište, voda ili šume), usled realizacije projekta ili njegovih pratih sadržaja.

Ova politika se primenjuje na sve komponente Projekta koje dovode do nedobrovoljnog raseljavanja, bez obzira na izvor finansiranja određene komponente Projekta. Ona se isto tako primenjuje na druge aktivnosti koje dovode do nedobrovoljnog raseljavanja, koje se direktno i u značajnoj meri mogu pripisati ovom Projektu, a koje je neophodno realizovati prema ciljevima definisanim u projektnoj dokumentaciji, i koje su sprovedene, ili se planira da budu sprovedene, sa Projektom.

Za ovaj Projekat, imajući u vidu finansiranje od strane EIB, primeniće se sledeće politike raseljavanja:

-) Priručnik za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja Evropske banke za obnovu i razvoj, Standard 6: „Nedobrovoljno raseljavanje“, Standard 7: „Prava i interesi osetljivih grupa“ i Standard 10: „Uključenost zainteresovanih strana“ (Verzija 9.0 od 2.12.2013);

Ove politike su u skladu sa međunarodnim pravom i pravom EU o ljudskim pravima. Njima je naročito podržano pravo na imovinu, pravo na adekvatno stanovanje, pravo na adekvatan standard življenja i ishranu. Pravo na adekvatno stanovanje lica pogođenih nedobrovoljnim raseljavanjem u okviru projekata podržanih od strane EIB i pratih aktivnosti poštujuće se uz zabranu diskriminacije kao centralnim na elom ljudskih prava.

To se odnosi na pogođena lica, grupe i zajednice koje podležu nedobrovoljnom raseljavanju kao i na zajednice domaćine u mestima raseljavanja. Primenjuje se na sva lica, bez obzira da li su oni zakoniti nosioci prava na svoj dom ili nekretninu po domaćem zakonu. Da bi se obezbedilo poštovanje ovog prava u praksi, moraju postojati određene proceduralne zaštitne mere, kao što je uključivanje pogođenih lica

u postupke donošenja odluka i pristup mehanizmima ulaganja žalbi, kako je dalje opisano u ovom OPR-u.

Opšta načela napred pomenutih zahteva MFI-ja su u potpunosti usvojena kao načela ovog OPR-a, a navedena su u sledećem tekstu:

-) Izbegavanje, ili barem smanjenje na minimum, raseljavanja usled realizacije projekta, kada god je to moguće, istraživanjem alternativnih projektnih rešenja;
-) Izbegavanje i/ili sprečavanje prinudnih iseljenja i obezbeđivanje delotvornih pravnih lekova da bi se njihovi negativni uticaji sveli na minimum, ukoliko se prinudna iseljenja ne sprečavaju;
-) Obezbeđivanje da svako iseljavanje, koje bi izuzetno moglo biti potrebno, bude sprovedeno na zakonit način, uz poštovanje prava na život, dostojanstvo, slobodu i bezbednost pogođenih lica koja moraju imati pristup delotvornom pravnom leku protiv proizvoljnih iseljenja;
-) Poštovanje prava pojedinaca, grupa i zajednica na adekvatno stanovanje i na adekvatan životni standard, kao i drugih prava na koja raseljavanje može uticati;
-) Poštovanje prava na imovinu svih pogođenih lica i zajednica i ublažavanje svih negativnih uticaja koji nastaju usled njihovog gubitka imovine, ili pristupa imovini i/ili ograničenja korišćenja zemljišta, bilo trajnog ili privremenog, neposrednog ili posrednog, delimičnog ili potpunog.
-) Pružanje pomoći svim raseljenim licima da poboljšaju, ili bar da obnove, svoju egzistenciju i životne standarde i obezbeđivanje adekvatne naknade za nastale gubitke, bez obzira na prirodu postojećeg aranžmana držanja zemljišta (uključujući i lica nosioce prava svojine i ona koja to nisu) ili na strategije privređivanja i izdržavanja;
-) Zastupanje prava na adekvatno stanovanje, podstupu i sigurnost državljanstva na lokacijama za raseljavanje;
-) Obezbeđivanje da mere raseljavanja budu osmišljene i sprovedene putem svrsishodnih javnih rasprava zasnovanih na informacijama i učesnicima lica pod uticajem projekta u celom procesu raseljavanja;
-) Pružanje posebne pažnje osetljivim grupama, uključujući i žene i manjine, kojima je možda biti neophodna posebna pomoć i koje bi učesnicima trebalo da bude podstaknuto.

Adekvatan smeštaj, u skladu sa zakonom o ljudskim pravima, mora minimalno da zadovolji sledeće kriterijume:

-) Sigurnost stanarskog prava stanarima daje pravnu zaštitu od prinudnog izbacivanja, zastrašivanja i ostalih pretnji. Ljudima koji žive u nezvaničnim naseobinama i zajednicama obično nedostaje sigurnost stanarskog prava;
-) Dostupnost usluga, materijala, sredstava i infrastrukture: stanari smeštaja koji je adekvatan moraju imati pristup ispravnoj vodi za piće, sanitarnim objektima i objektima za pranje, energiji za kuvanje, grejanje i rasvetu, skladištenje hrane, odlaganju otpada, kanalizaciji i hitnim službama;
-) Priuštivost: troškovi smeštaja ne smeju da ugroze sposobnost stanara da zadovolje ostale osnovne potrebe niti da kompromituju sigurnost njihovog stanarskog prava npr. zato što ih visoka stanarina izlaže zakonskom izbacivanju usled neizmirlivanja iste;

- J) Mogu nost stanovanja: adekvatan smeštaj stanarima mora da garantuje fizi ku bezbednost i da obezbedi odgovaraju i prostor i zaštitu od hladno e, vlage, vru ine, kiše, vetra i ostalih pretnji po zdravlje i strukturalnih opasnosti;
- J) Mogu nost pristupa: adekvatan smeštaj mora biti dostupan svima, kako bi specifi ne potrebe grupa koje su u nepovoljnom ili marginalizovanom položaju, kao što su starije osobe, lica sa fizi kim ili mentalnim invaliditetom, i deca, bile uzete u obzir;
- J) Lokacija: smeštaj mora biti pozicioniran tako da omogu i pristup mogu nostima za zapošljavanje, zdravstvenoj nezi, školama, obdaništima i drugim socijalnim objektima. Ne sme se nalaziti u zaga enim ili opasnim zonama;
- J) Kulturna adekvatnost: smeštaj mora da dozvoli izražavanje kulturnog identiteta, na primer, kroz metode izgradnje ku a i gra evinske materijale.

Da bi se obezbedila sigurnost doma, potrebno je da se adekvatnim smeštajem obuhvate i slede i osnovni elementi: privatnost i bezbednost, u eš e u donošenju odluka i pristup pravnim sredstvima u slu aju pretrpljenih prekršaja. Osim ovih generalnih kriterijuma visokog komesara Ujedinjenih Nacija za ljudska prava (OHCHR), potrebno je da adekvatan smeštaj dobije kontekst i da bude tuma en u svetlu lokalnih standarda i relevantnog zakonodavstva.

Napred pomenute politike raseljavanja me unarodnih finansijskih institucija razlikuju slede e kategorije lica koja imaju pravo na naknadu i pomo :

- J) Lica pod uticajem projekta, sa zvani nim pravom vlasništva, koja gube svu ili deo svoje zemlje;
- J) Lica pod uticajem projekta, sa zvani nim pravom vlasništva, koja poseduju nekretninu sa ili bez gra evinske dozvole na zemljištu koje e biti eksproprisano;
- J) Lica pod uticajem projekta, sa zvani nim pravom vlasništva nad radnjom/preduze em, na koja uti e gubitak celog ili dela zemljišta na kome se radnja/preduze e nalaze;
- J) Lica pod uticajem projekta, sa zvani nim pravom vlasništva nad uzgajalištima životinja i poljoprivreni uzgajiva i na koja uti e gubitak celog ili dela zemljišta na kome se isti nalaze;
- J) Lica pod uticajem projekta, sa zvani nim stanarskim pravom na privatnom ili javnom zemljištu;
- J) Lica pod uticajem projekta, sa zvani nim pravom vlasništva nad zemljištem koje e biti potrebno u toku izgradnje na privremenoj osnovi;
- J) Lica pod uticajem projekta, bez formalnog prava vlasništva nad zemljištem ili radnjom/preduze em pod uticajem projekta, ija zarada direktno zavisi od zemljišta ili radnje/preduze a koji su pod uticajem projekta (npr. lica koja rade na poljoprivrednom zemljištu ili rade u radnji/preduze u pod uticajem projekta);
- J) Lica pod uticajem projekta, bez formalnog prava vlasništva ili koriš enja, ali koja su uspostavila koriš enje javnog ili privatnog zemljišta investiranjem u nekretnine, useve, šume, drve e, vo ke, vinograde, period ra anja i vreme neophodno za njihovu reprodukciju;

Svi objekti zajednice pod uticajem projekta e tako e biti rekonstruisani ili e biti pružena neophodna podrška u pogledu njihovog odnosa sa zajednicom koja gubi pristup takvim zajedni kim objektima.

Lica koja bespravno prisvoje oblast nakon datuma preseka ne e imati pravo na naknadu ili drugi oblik pomo i za raseljavanje.

Politikama raseljavanja MFI definisana su slede a osnovna pravila za aktivnosti koje e se primenjivati u toku raseljavanja uzrokovanog Projektom:

- J Dislocirana lica e biti obavještena o svojim opcijama i pravima u vezi sa raseljavanjem;
- J Dislocirana lica e biti konsultovana i bi e im ponu en izbor i pružanje tehni ke i ekonomski održive alternative u toku raseljavanja;
- J Raseljenim licima e biti obezbe ena brza i efikasna nadoknada po punoj vrednosti zamene za gubitak imovine kao direktne posledice Projekta. Potrebno je da prednost imaju strategije za raseljavanje koje su zasnovane na zameni zemljišta umesto na naknadi u novcu, uz posebno posve ivanje pažnje kada projekat uti e na poljoprivredno obra eno zemljište i na dislocirana lica ija zarada je zasnovana na zemljištu;
- J Ukoliko uticaji obuhvataju fizi ko raseljavanje, dislociranim licima e biti pružena pomo poput naknade za reloakciju u toku raseljavanja, stambena zgrada ili stambena lokacija, ili, ukoliko je neophodno, poljoprivredna lokacija ija kombinacija proizvodnog potencijala, koristi od lokacije, i drugih faktora ima najmanje iste prednosti kao i prethodna lokacija;
- J Dislocirana lica e, pored naknade za ste enu imovinu, imati sva prava na dodatnu pomo ;
- J Dislociranim licima e biti pružena podrška nakon relokacije u prelaznom periodu neophodnom za obnovu životnog standarda;
- J Dislocirana lica e imati pristup mehanizmima za žalbu, dostupnim i raspoloživim procedurama za rešavanje sporova u pogledu pribavljanja zemljišta i raseljavanja i izgradnje.

Ovi principi su usvojeni ovim Okvirom politike raseljavanja i primenjiva e se u toku realizacije Projekta i upravljati svim aktivnostima u kojima dolazi do pribavljanja zemljišta i nedobrovoljnog raseljavanja.

3.6 GAP analiza (analiza razlika) izme u relevantnog nacionalnog zakonodavstva i politika MFI u vezi sa nedobrovoljnim raseljavanjem

Kao osnovno pravilo u sklopu ovog Okvira politike raseljavanja, u toku realizacije Projekta, uvek e pravo prvenstva imati politika koja je najkorisnija za LPUP.

3.6.1. Prava neformalnih/nelegalnih držalaca

Nacionalno zakonodavstvo ne prepoznaje prava nezvani nih držalaca (vlasnika/korisnika) u procesu eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji i budu i da je taj zakon jedini propis koji se bavi uticajem raseljavanja do koga dolazi u

toku značajnih infrastrukturnih ili javnih projekata izgradnje, možemo da kažemo da nacionalno zakonodavstvo ne priznaje status LPUP nezvaničnim držaocima na koje takvi projekti zapravo utiču. Međutim, politikama MFI se svim licima koja su pod uticajem Projekta daje pravo na naknadu i pomoć, uključujući i držaoce koji nemaju priznata prava nad imovinom koju su zaposeli.

U praksi, ova grupa obuhvata lica koja su izgradila objekte bez dozvole i lica koja su zaposela privatno, javno ili državno građevinsko ili poljoprivredno zemljište. Na takvom zemljištu su obično izgrađene kuće ili drugi objekti ili se zemljište koristi za poljoprivredu. Srpsko zakonodavstvo takvim držaocima daje pravo na naknadu troškova objekata i instalacija u smislu investiranih sredstava (po osnovu Zakona o osnovama svojinsko pravnih odnosa) – procenjena vrednost korišćenih materijala, useva, šuma, drveća, voćki, vinograda, perioda rasta i vremena potrebnog za njihovu reprodukciju. S druge strane, politike raseljavanja MFI zadržavaju isti pristup za sva lica pod uticajem projekta, štite i sva lica koja pate od gubitka imovine, stvarnog ili ekonomskog dislociranja i smanjenja zarade usled realizacije Projekta, bez obzira na njihovo zakonsko pravo vlasništva nad imovinom koju koriste. S obzirom da su politike raseljavanja MFI najkorisnije za LPUP, one će biti merodavne² u skladu sa prethodno navedenim osnovnim pravilom.

3.6.2. Razlika između tržišne cene i vrednosti zamene

Nacionalno zakonodavstvo koristi opšti termin “tržišna vrednost” ili “tržišna cena”. Kao što je prethodno objašnjeno, to je vrednost izražavana na osnovu cene slične imovine u datoj oblasti, koja se može dobiti za datu imovinu na tržištu, u zavisnosti od ponude i potražnje u datom trenutku određivanja cene. Za procenu poljoprivrednog zemljišta (ukoliko nije moguće da se pronađe zemljište za zamenu) i građevinskog zemljišta Zakon ovlašćuje lokalne poreske uprave, tela u sastavu MF, a za ostalu imovinu obično se imenuju stručni procenitelji. U skladu sa politikama raseljavanja MFI, “vrednost zamene” je definisana za poljoprivredno zemljište kao tržišna vrednost, pre projekta i pre dislociranja, u zavisnosti od toga koja je veća, zemljišta jednakog proizvodnog potencijala ili namene koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem projekta, plus troškovi dovođenja zemljišta do nivoa sličnih onima koji su postojali kod zemljišta pod uticajem projekta, plus troškovi taksi za registraciju i prenos. Za zemljište u gradskim oblastima, to je tržišna vrednost, pre projekta i pre dislociranja, zemljišta iste veličine i namene, sa sličnim ili unapređenim javnim infrastrukturnim priključcima i uslugama, koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem projekta, plus troškovi taksi za registraciju i prenos. Za kuće i druge objekte, to je tržišna vrednost materijala za izgradnju zamenskog objekta u oblasti i sa kvalitetom koji su slični ili bolji od onih u slučaju objekta koji je pod uticajem projekta, ili za popravku objekta koji je pod delimičnim uticajem, plus troškovi prevoza građevinskog materijala do gradilišta, plus troškovi radne snage i izvođenja, plus troškovi taksi za registraciju i prenos. Prilikom određivanja vrednosti zamene, amortizacija imovine i vrednost spašenog materijala se ne uzimaju u obzir niti se vrednost koristi koje se proizilaze iz projekta oduzima od vrednovanja imovine pod

² Ovo važi samo za lica koja su prisutna u datoj oblasti pre datuma preseka. Lica koja bespravno prisvoje oblast nakon datuma preseka neće imati pravo na nadoknadu niti bilo koju vrstu pomoći za raseljavanje.

uticajem projekta. Tamo gde nacionalno pravo ne zadovoljava standard u pogledu naknade po punoj vrednosti zamene, naknada po osnovu nacionalnog prava bi e dopunjena dodatnim merama kako bi se ispunio standard u pogledu vrednosti zamene.

Po osnovu ovog Okvira politike raseljavanja, u toku realizacije Projekta, politike za raseljavanje MFI e tako e biti merodavne u principu "vrednosti zamene", s obzirom da je korisniji za LPUP. Klju na razlika izme u Zakona o eksproprijaciji i Politika za raseljavanje MFI je u tome da u skladu sa zakonom bivši vlasnici nemaju pravo na dodatnu pomo ili naknadu u toku i nakon relokacije, poreske i administrativne naknade se ne dodaju na vrednost naknade, a deprecijacija vrednosti imovine (amortizacija, izuzev za zemljište) je obuhva ena procenom. Detaljnije razlike izme u nacionalnog zakonodavstva i politika raseljavanja MFI prikazane su u Tabeli 1.

POZICIJA	NACIONALNO PRAVO	POLITIKE RASELJAVANJA MFI	RAZLIKE I MERE ZA PREMOŠ IVANJE RAZLIKA
Dodatna pomoć za LPUP	Bez konkretne zakonske odredbe	Potrebno je da se pruži pomoć u toku relokacije, posebnu pažnju je potrebno posvetiti potrebama siromašnih i osetljivih pojedinaca i grupa	Displaced persons as well Dislocirana lica kao i osetljivi pojedinci i grupe dobiće naknadu za troškove relokacije i sve dodatne troškove u vezi sa relokacijom za potrebe ponovnog uspostavljanja mogu nositi zaradavanja i premošćivanje prelaznog perioda nakon raseljavanja ili po osnovu osetljivosti. Politike za raseljavanje MFI će biti merodavne.
Ponovno uspostavljanje mogu nositi zaradavanja i pomoć	Bez konkretne zakonske odredbe	Politikama MFI propisano je da plan ili politika raseljavanja obuhvataju mere kojima se obezbeđuje da se dislociranim licima (a) pruži podrška nakon dislociranja u prelaznom periodu, na osnovu razumne procene vremena koje će im verovatno biti potrebno za ponovno uspostavljanje mogu nositi zaradavanja i životnog standarda; i (ii) pruži pomoć u razvoju, pored mera za nadoknadu, kao što su priprema zemljišta, kreditna sredstva, obuka ili prilike za zapošljavanje.	Nacionalno zakonodavstvo osim mera za nadoknadu ne predviđa podršku nakon dislociranja niti pomoć u razvoju. Svaki Akcioni plan raseljavanja za određenu lokaciju će obuhvatiti mere i definisati odgovarajuću podršku i pomoć, u skladu sa uticajem, kao na primeru da se premosti razlika.
Instrumenti za raseljavanje, popis i procena socijalnog uticaja	Jedini pripremljeni dokument je Studija eksproprijacije. Socio-ekonomska pitanja nisu tretirana.	Priprema pojedinačnog Akcionog plana raseljavanja, popisno istraživanje i procena socijalnog uticaja	Pored nacionalnih zahteva, pripremaju se akcioni planovi raseljavanja, popisno istraživanje i procena socio-ekonomskog uticaja
Javne rasprave	LPUP se kontaktiraju u procesu eksproprijacije, ali nema javne rasprave	Potrebno je da se sprovedu smislene konsultacije sa licima i zajednicama pod uticajem projekta, lokalnim organima i, tamo gde je to odgovarajuće, nevladinim organizacijama.	Nacionalno zakonodavstvo ne zahteva javnu raspravu sa licima i zajednicama pod uticajem projekta. Promoter projekta će se javno konsultovati po ovom pitanju i po pitanju svakog drugog pojedinačnog instrumenta za raseljavanje.
Datum preseka za ispunjenost kriterijuma i popis	Zakonom je propisano da datum preseka za ispunjenost kriterijuma predstavlja datum podnošenja predloga za eksproprijaciju od strane korisnika eksproprijacije relevantnoj opštini.	Datum preseka je obično datum kada počinje popis. Datum preseka bi takođe mogao da bude datum kada je projektna oblast precizno definisana, pre popisa, pod uslovom da postoji efikasna javna distribucija informacija na precizno definisanoj oblasti, kao i sistematska i kontinualna distribucija nakon definisanja iste, kako bi se sprečilo dalji priliv stanovništva.	Popis lica i imovine će biti pripremljeni za Akcioni plan raseljavanja za datu lokaciju. Datum preseka će biti datum po etka popisa. To će biti javno najavljeno i objavljeno od strane Korisnika eksproprijacije u lokalnim novinama, ime i svi vlasnici i korisnici biti obavešteni o pokretanju procesa eksproprijacije, datumu preseka i kontakt osobama koje LPUP mogu da kontaktiraju radi dobijanja dodatnih informacija. Datum preseka će takođe biti javno obelodanjen na tablama za obaveštavanje u lokalnim zajednicama i opštinama i na konsultativnim sastancima zajedno sa pratećim objašnjenjem. Javna najava će takođe biti objavljena, po

			potrebi, na esto pose enim lokacijama u oblastima pod uticajem projekta.
Vremenska dinamika nadoknade-pla anja	Na zahtev Korisnika eksproprijacije, uzimanje u posed eksproprianog zemljišta može biti dozvoljen ranije, na osnovu kona ne odluke o eksproprijaciji, pod uslovom da je Korisnik eksproprijacije definisao osnovu za nadoknadu po osnovu odredbi Zakona o eksproprijaciji	Potrebno je da naknada bude obezbe ena pre po etka radova na izgradnji i pre ulaska u posed imovine	Uzimanje u posed imovine pod uticajem projekta je mogu e samo nakon što se naknada isplati ili se registruje formalna žalba i izdvoji iznos naknade na escrow ili sli nom ra unu. Politike MFI e biti merodavne.
Raseljavanje zvani nih vlasnika nekretnina, osim poljoprivrednog zemljišta	Opcija 1: nov ana naknada po tržišnoj vrednosti + troškovi selidbe Opcija 2: relokacija – odgovaraju a zamena na zahtev vlasnika se nudi ukoliko su uslovi opisani u Tabeli 2 ispunjeni – drugo zemljište u blizini, jednakog kvaliteta, mogu nosti izgajanja, klase i vrednosti.	Opcija 1: nov ana naknada – nov ana naknada po vrednosti zamene Opcija 2: raseljavanje – zamenska imovina iste ili ve e vrednosti i sli ne produktivnosti + naknada za troškove selidbe i prelazni period + administrativne naknade	Opcija 1: Nov ana naknada – ukoliko je vrednost zamene ve a od tržišne vrednosti, zahtevi MFI e biti merodavni Opcija 2: Zamenska imovina – mogu e je samo ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi, kako je definisano Zakonom o eksproprijaciji. Troškovi u prelaznom periodu i troškovi selidbe e biti pokriveni, zahtevi MFI e biti merodavni
Sticanje poljoprivrednog zemljišta	Odgovaraju e zamensko zemljište se nudi ukoliko su ispunjeni uslovi definisani u Tabeli 2 – drugo zemljište u blizini jednakog kvaliteta, mogu nosti izgajanja, klase i vrednosti.	Raseljavanje – zamenska imovina iste ili ve e vrednosti i sli ne produktivnosti + naknada za troškove selidbe i prelazni period + administrativne naknade	Ukoliko je mogu nost zara ivanja zasnovana na zemljištu, zamenska imovina ili nov ana naknada po vrednosti zamene. Politike raseljavanja MFI e biti merodavne.
Raseljavanje nezvani nih vlasnika objekata	LPUP imaju pravo na troškove izgradnje objekta, gra evinskog materijala, radne snage	LPUP imaju pravo na nov anu naknadu po vrednosti zamene za izgradnju objekta sli nog kvaliteta zajedno sa dodatnim naknadama za selidbu i prelazni period + Vrednost vremena investiranog u izgradnju	Nacionalno zakonodavstvo priznaje samo formalno vlasništvo, a lica bez formalnog prava imaju zakonsko pravo ili pravo potraživanja po osnovu objekta koje može biti priznato. LPUP koja su nezvani ni vlasnici objekata dobi e nov anu naknadu. LPUP imaju pravo na nov anu naknadu za izgradnju objekta sli nog kvaliteta zajedno sa dodatnim naknadama za selidbu i prelazni period + Vrednost vremena investiranog u izgradnju
Raseljavanje nezvani nih korisnika poljoprivrednog zemljišta	LPUP imaju pravo na nov anu naknadu za sva unapre enja izvršena na zemljištu kao što su navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti, šume, drve e, stablo vo ke koje daje plodove, vinogradi, usevi i vreme neophodno za njihovu reprodukciju i sl.	LPUP imaju pravo na nov anu naknadu za sva unapre enja izvršena na zemljištu npr. navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti i sl. po vrednosti zamene i podršku nakon dislociranja u toku prelaznog perioda radi ponovnog uspostavljanja mogu nosti zara ivanja.	Nacionalnim zakonodavstvom nije propisana naknada za prelazni period. Podrška e biti ponu ena kako bi se premostila razlika na osnovu razumne procene vremena koje e verovatno biti potrebno za ponovno uspostavljanje mogu nosti zara ivanja.
Raseljavanje zakupaca poljoprivrednog zemljišta	LPUP imaju pravo na nov anu naknadu za sva unapre enja izvršena na zemljištu kao što su navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti, šume, drve e, stablo vo ke koje daje plodove, vinogradi, usevi i	LPUP imaju pravo na nov anu naknadu za sva unapre enja izvršena na zemljištu npr. navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti i sl. po vrednosti zamene, obezbe ivanje najma za odgovaraju u imovinu u	Nacionalnim zakonodavstvom nije propisana naknada za prelazni period niti zamensko zemljište za najam, ukoliko je zemljište iznajmljivano od države. Podrška e biti ponu ena kako bi se premostila razlika na osnovu

	<p>vreme neophodno za njihovu reprodukciju i sl.</p>	<p>javnom vlasništvu u ekvivalentnom vremenskom periodu i podršku nakon dislociranja u toku prelaznog perioda radi ponovnog uspostavljanja mogu nosti zara ivanja.</p>	<p>razumne procene vremena koje e verovatno biti potrebno za ponovno uspostavljanje mogu nosti zara ivanja, bi e ponu ena odgovaraju a imovina u javnom vlasništvu.</p>
<p>Godišnji i višegodišnji usevi (vlasnik ili zakupac)</p>	<p>LPUP ima pravo na ubiranje useva ili na vrednost po tržišnoj ceni te vrste useva ili vo a umanjenu za troškove žetve/ubiranja</p>	<p>LPUP ima pravo na vrednost zamene što zna i vrednost useva uklju uju i vrednost vremena potrebnog za reprodukovanje takvog useva, i sve investicije i radnu snagu.</p>	<p>Politike MFI e biti merodavne ukoliko su povoljnije za LPUP. Ukoliko je vrednost zamene manja od tržišne vrednosti, bi e dopunjena razlikom.</p>
<p>Vo njaci i vinogradi koji ve daju rod (vlasnik, zakupac)</p>	<p>Vrednost po tržišnoj ceni nepovra enih investicija (input, radna snaga) izvršenih radi uzgoja i održavanja datog vinograda ili vo njaka + neto vrednost pune žetve (uzimaju i u obzir starost i plodnost) za vreme neophodno za uzgoj novih biljaka, vinograda ili vo njaka dok ne dostignu pun potencijal ra anja.</p>	<p>LPUP ima pravo na vrednost zamene što zna i vrednost vo njaka, vinograda, uklju uju i vrednost vremena neophodnog za reprodukovanje takvog vo njaka ili vinograda i sve investicije i radnu snagu.</p>	<p>Nema razlika</p>
<p>Vo njaci i vinogradi koji još uvek ne daju rod (vlasnik, zakupac, nezvani ni vlasnik)</p>	<p>Vrednost po tržišnoj ceni nepovra enih investicija (input, radna snaga) izvršenih radi uzgoja i održavanja datog vinograda ili vo njaka + neto vrednost pune žetve za svaku godinu koja je prošla od sadnje datog vinograda ili vo njaka.</p>	<p>Nov ana naknada za troškove pribavljanja, sadnje i uzgoja ovih sadnica + vreme neophodno za reprodukciju zamenskog vo njaka / vinograda</p>	<p>Politike raseljavanja MFI e biti merodavne ukoliko su povoljnije za LPUP.</p>
<p>Poslovna imovina</p>	<p>Opcija 1: nov ana naknada po tržišnoj vrednosti + Troškovi selidbe Opcija 2: Relokacija – odgovaraju a zamena na zahtev vlasnika koja se nudi ukoliko su ispunjeni uslovi iz Tabele 2 – druga imovina u blizini jednakog kvaliteta, veli ine i vrednosti.</p>	<p>Opcija 1. Nov ana naknada po vrednosti zamene, naknada za gubitak prihoda i selidbu, Opcija 2: Alternativna imovina sa odgovaraju im pravom poseada, puni troškovi relokacije, uklju uju i inventar i vrednost zamene za svaku investiciju, naknadu u prelaznom periodu, odgovaraju i nivo podrške za obuku iz unapre ivanja veština ukoliko je neophodno da bi se ponovo uspostavila mogu nost zara ivanja.</p>	<p>Nacionalno zakonodavstvo ne predvi a naknadu u prelaznom periodu ili obuku za unapre ivanje veština. Razlika e biti premoš ena pla anjem naknade za prelazni period i definisanjem programa za unapre ivanje veština, što e biti utvr eno u toku socijalnih istraživanja za pojedina ne Akcione planove raseljavanja.</p>
<p>Gubitak koristi</p>	<p>Ne postoji konkretna zakonska odredba</p>	<p>Nov ana naknada za gubitak prihoda u toku perioda raseljavanja</p>	<p>Nacionalno zakonodavstvo ne predvi a podršku za gubitak koristi. Svaki Akcioni plan raseljavanja za konkretnu lokaciju obuhvata mere i odgovaraju u podršku i pomo u skladu sa uticajem, kao na in za premoš ivanje razlika.</p>
<p>Mehanizam za podnošenje žalbi i rešavanje sporova</p>	<p>Zakonom je propisana mogu nost podnošenja žalbe u toku faza eksproprijacije, ali samo u okviru postoje ih institucija i sa zakonskim ograni enjima.</p>	<p>Dostupni i odgovaraju i mehanizmi za podnošenje žalbi moraju biti omogu eni za LPUP i lokalne zajednice u celokupnom periodu realizacije projekta.</p>	<p>Odgovaraju i, dostupni i priuštivi mehanizmi za podnošenje žalbi bi e uspostavljeni pored prava LPUP da traže zaštitu pred odgovaraju im sudom RS. Struktura predloženog mehanizma za podnošenje žalbi je definisana u Poglavlju 6.</p>
<p>Pra enje realizacije raseljavanja</p>	<p>Ne postoji konkretna zakonska odredba</p>	<p>Korisnik kredita je odgovoran za odgovaraju e pra enje aktivnosti, koje su definisane u Okviru politike raseljavanja</p>	<p>Okvirom politike raseljavanja definisan je plan pra enja i izveštavanja.</p>

		i Akcionim planovima raseljavanja.	
Osetljive grupe	Naknada za eksproprisanu imovinu može biti utvrđena u iznosu koji je viši od tržišne cene uzimajući u obzir finansijsku i drugu ličnu i porodičnu situaciju prethodnog vlasnika, ukoliko su dati uslovi od ključnog značaja za njegovu egzistenciju (broj članova domaćinstva, broj članova domaćinstva koji su sposobni da zarađuju, ili koji su zaposleni, zdravstveni status članova domaćinstva, mesečni prihod domaćinstva i sl.)	U skladu sa politikom raseljavanja MFI posebnu pažnju je potrebno posvetiti osetljivim grupama. One imaju pravo na dodatnu naknadu, pravnu pomoć u toku raseljavanja i pomoć u toku fizičkog relociranja. Takođe, ovim LPUP se daje prioritet prilikom zapošljavanja.	Nacionalno zakonodavstvo ne uključuje nijednu vrstu pravne pomoći u toku raseljavanja i pomoć u toku fizičkog relociranja niti prioritet u zapošljavanju. Razlika može biti premošćena pružanjem pravne pomoći i pomoći u pogledu raseljavanja kao i davanja prioriteta prilikom zapošljavanja, onako kako bude odgovarajuće i procenjeno u toku procene socijalnog uticaja za Akcioni plan raseljavanja.

Tabela 1

4. PODOBNOST, OCENJIVANJE I PRAVO NA NAKNADU

4.1 Lica koja su podobna za naknadu

Sva lica na koja projekat ima negativan uticaj imaju pravo na naknadu, obnovu mogu nosti zara ivanja i/ili drugu pomo pri raseljavanju.

U skladu sa ovim Okvirom politike raseljavanja, slede a lica imaju pravo na naknadu zbog eksproprijacije, ukoliko su prisutna u oblasti obuhva enoj Projektom pre datuma preseka:

-) Lica pod uticajem Projekta koja su zvani ni vlasnici ili zakupci, ili zakonski korisnici prema odredbama zakona RS, ili neregistrovani³ vlasnici i nezvani ni korisnici⁴ poljoprivrednog ili gra evinskog zemljišta, ili dela zemljišta, pod uticajem Projekta, koje je u privatnom ili javnom vlasništvu;
-) Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvani ni korisnici useva, koji su pod uticajem Projekta;
-) Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvani ni korisnici višegodišnjih biljaka i drve a, kao što su vo ke i vinogradi, koji su pod uticajem Projekta;
-) Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvani ni korisnici vinograda i vo njaka koji još nisu rodili, a koji su pod uticajem Projekta;
-) Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvani ni korisnici rasadnika koji još nisu rodili, a koji su pod uticajem Projekta;
-) Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici nepoljoprivrednih poslova na celoj parceli ili njenom delu, a koji su pod uticajem Projekta;
-) Radnici, poljoprivredi posednici i farmeri na imovini pod uticajem projekta, iji su prihodi i mogu nost zara ivanja privremeno pod uticajem Projekta;
-) Zajednice ili doma instva iji je pristup njihovim objektima i uobi ajenim resursima pod uticajem Projekta;
-) Lica pod uticajem Projekta koja su zvani ni vlasnici ili zakupci, ili zakonski korisnici prema odredbama zakona RS, ili neregistrovani vlasnici i nezvani ni korisnici, a koja su pod uticajem Projekta usled privremenog zauze a njihovog zemljišta;
-) Osetljive grupe, lica ispod granice siromaštva u skladu sa nacionalnim zakonima, doma instva koja vode žene, samohrani roditelji, starija lica, lica sa invaliditetom ili sa dugoro nim zdravstvenim problemima,) koji su pod uticajem Projekta;
-) Lica pod uticajem Projekta koja su zvani ni ili nezvani ni vlasnici (objekata izgra enih bez gra evinske dozvole na sopstvenom zemljištu, ili na tu em zemljištu ili na državnom zemljištu) ili zakupci objekata (stambenih, komercijalnih, industrijskih, institucionalnih, pomo nih, itd.), ili lica sa stanarskim pravima nad stanovima u eksproprianoj stambenoj zgradi ili stanu, ili delu zgrade pod uticajem Projekta, ili nezvani ni korisnici javnih zgrada;

³ Vlasnici sa prepoznatljivim zakonskim pravom ili potraživanjem

⁴ Osobe koje su uspostavile upotrebu nad javnim ili privatnim zemljištem i uložile u nekretnine, useve, šume, drve e, vo ke, vinograde

- J) Lica pod uticajem Projekta iji gubici ne mogu biti utvr eni niti predvi eni u ovoj fazi Projekta.

4.2 Popis i datum preseka

Od Korisnika eksproprijacije se zahteva da izvrši popis i socio-ekonomska “baseline” istraživanja kako bi ustanovio broj ljudi koji e biti dislocirani, mogu nost zara ivanja koja e biti pod uticajem projekta i imovinu koju je potrebno nadoknaditi. Predložena sadržina socio-ekonomskog skrining upitnika za potrebe istraživanja nalazi se u Prilogu 1.

Potrebno je da se istraživanjima obuhvate lica koja e biti pod uticajem projekta kroz predvi ene kumulativne uticaje raseljavanja.

Datum popisa je obi no datum preseka za potraživanja po osnovu podobnosti. Datum preseka tako e može da bude datum preciznog definisanja zone projekta, pre popisa, ali samo nakon efikasne i dokumentovane javne distribucije informacija u oblasti koja je predmet preciznog definisanja, i sistemske i kontinualne distribucije nakon preciznog definisanjakako bi se spre io dalji pritok stanovništva. Potrebno je da se popisom obuhvati inventar gubitaka (imovina, pristup resursima ili uslugama i sl.), detaljno merenje (snimanje) i procena vrednosti izgubljene imovine i da se pokrije ukupna populacija koja je obuhva ena uticajem projekta. Socioekonomsko baseline istraživanje može biti ura eno na osnovu istraživanja uzorka i od klju nog je zna aja za identifikaciju trenutnog socio-ekonomskog, kulturološkog i političkog profila lica pod uticajem projekta; njihovog nivoa celokupne otpornosti ili osetljivosti; i stepena i vrste uticaja do kojih e do i. Idealno bi bilo da se popis i baseline istraživanje rade istovremeno.

Datumi preseka utvr uju ispunjenost kriterijuma za dobijanje naknade za LPUP. Shodno tome, oni predstavljaju stvarni datum kada su imovina LPUP i infrastruktura na odre enoj lokaciji zabeleženi u toku popisa. Imovina poput zemljišta, objekata i ostalog, koja je nastala, bespravno zauzeta ili ste ena od strane pojedinaca ili grupa a nakon datuma preseka ne e ispuniti kriterijume za naknadu. Izdavanjem datuma preseka zahteva se istovereno jasno, javno i dostupno obelodanjivanje neposrednih projektnih aktivnosti na datoj lokaciji i njihovih posledica po živote ljudi. S obzirom da e datumi preseka biti navedeni u Akcionim planovima raseljavanja, isti e biti predmet diskusije i usaglašavanja sa MFI u sklopu procesa pripreme Akcionog plana raseljavanja.

Popis može da bude ponovljen u slu aju kada je dosta vremena prošlo izme u sprovedenog popisa i realizacije Akcionog plana raseljavanja.

4.3 Procena imovine pod uticajem projekta

Prilikom procene imovine za naknadu primenjiva e se odre ena opšta pravila:

- J) Naknada za zgrade i zemljište: naknada za poljoprivredno zemljište, ili u nekim slu ajevima, kako je prethodno objašnjeno, na zahtev vlasnika, za objekat ili zemljište koji su eksproprijisani, može biti druga odgovaraju a zamenska imovina koja odgovara po vrednosti, kvalitetu i sl. Ukoliko postoji razlika u

vrednosti po vrednosti zamene izme u ekspropisane i ponu ene imovine, Korisnik eksproprijacije i vlasnik imovine mogu se složiti u pogledu dodatnog pla anja kako bi se jaz premostio. Nov ana naknada po vrednosti zamene (uklju uju i sve prate e troškove transakcije, na primer, troškove registracije u zemljišnim/katastarskim knjigama, naknada za prenos i administrativnih naknada ukoliko postoje) bi e obezbe ena za zemljište i zgrade. Naknada e tako e biti pružena za svu eventualnu štetu uzrokovanu aktivnostima na izgradnji;

- J) Naknada za useve i drve e: U toku eksproprijacije poželjno je da se ispuni pravilo da se pristup lokaciji vrši nakon što se prikupe svi preostali godišnji usevi/rod, gdegod da je to mogu e. Za godišnje useve/rod ubrane pre pristupa lokaciji naknada ne e biti ispla ena. Godišnji usevi/rod koji ne mogu biti prikupljeni/ubrani;
- J) Naknada za ostale gubitke: ukoliko projektne aktivnosti dovedu do gubitka ili raseljavanja izvora zarade (na primer košnice) data lica e dobiti naknadu za gubitak proizvodnje u jednoj sezoni plus opravdani troškovi u vezi za relokacijom proizvodnih resursa.

4.4 Matrica prava

Pregled svih prava, kriterijuma koje je potrebno ispuniti za dobijanje naknade i metode za procenu prava na naknadu po osnovu raseljavanja u sklopu ovog Okvira politike raseljavanja nalazi se u Matrici prava (Tabela 2)

VRSTA GUBITKA	LICE SA PRAVIMA	POLITIKA NADOKNADE
1. EKONOMSKO DISLOCIRANJE		
Zemljište		
Poljoprivredno zemljište bez obzira na ozbiljnost gubitka (bilo delimi nog ili kompletnog gubitka)	Vlasnik sa zvani nim pravom vlasništva	Zamensko zemljište jednake ili ve e vrednosti i sli ne produktivnosti u direktnoj blizini ili u okolini ekspropisiranog zemljišta zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama neophodnim za prenos prava vlasništva, ukoliko postoje; Ili Nov ana naknada po vrednosti zamene.
	Zakupac sa validnom dokumentacijom o pravu zakupa koji obra uje poljoprivredno zemljište u skladu sa ugovorom	Naknada za sva unapre enja na zemljištu (kao što je navodnjavanje). Naknada e biti ispla ena po vrednosti zamene. + Troškovi relokacije i postavljanja opreme + Zamensko zemljište za zakup, ukoliko je zemljište bilo zakupljeno od države
	LPUP bez zvani nog prava vlasništva	LPUP bez zvani nog prava vlasništva koja su bila u posedu zemljišta na datum preseka ne e dobiti naknadu za zemljište, ve e e dobiti naknadu za sve investicije realizovane na zemljištu uklju uju i i rad. Lica koja bespravno prisvoje datu oblast nakon datuma preseka nemaju pravo na naknadu niti bilo koji drugi oblik pomo i u raseljavanju.

Građevinsko zemljište bez obzira na ozbiljnost gubitka (bilo delimičan ili kompletan gubitak)	Vlasnik sa zvanim pravom vlasništva, ili korisnici građevinskog zemljišta u javnom / državnom vlasništvu i vlasnici pre nacionalizacije.	Novčana naknada po vrednosti zamene, ili Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi, zamensko zemljište jednake ili veće vrednosti i slične vrednosti u direktnoj blizini ili u okolini eksproprisanog zemljišta zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama neophodnim za prenos prava vlasništva, ukoliko postoje.
	Zakupac sa validnom dokumentacijom o pravu zakupa	Naknada za sve investicije realizovane na zemljištu. Naknada će biti isplaćena po vrednosti zamene + Troškovi relokacije i postavljanja opreme + Zamensko zemljište za najam, ukoliko je zemljište iznajmljeno od države + N nadoknada za celokupni zakup plaćen unapred za period koji nije istekao
	LPUP bez zvanog prava vlasništva	LPUP bez zvanog prava vlasništva koja su bila u posedu zemljišta na datum preseka neće dobiti naknadu za zemljište, veće će dobiti naknadu za sve investicije realizovane na zemljištu. Lica koja bespravno prisvoje datu oblast nakon datuma preseka nemaju pravo na naknadu niti bilo koji drugi oblik pomoći u raseljavanju.
Neodrživo zemljište, poljoprivredno ili građevinsko	Vlasnici imovine ili korisnici građevinskog zemljišta u javnom/državnom vlasništvu	Ukoliko se utvrdi da preostalo zemljište nije održivo ono može biti eksproprisano na zahtev LPUP i nadoknađeno u skladu sa vrstom imovine
Biljke i objekti na poljoprivrednom zemljištu (ali ne kuće)		
Gubitak godišnjeg useva koji nije mogao da bude ubran pre preuzimanja zemljišta	Vlasnici useva (nije važno da li je vlasnik useva vlasnik zemljišta, ili zakupac, ili nezvanik vlasnik/korisnik zemljišta pod uslovom da je snosio troškove sadnje useva)	Novčana naknada koja je jednaka vrednosti eksproprisanih useva uključujući i vrednost vremena neophodnog za uzgoj datih useva kao i troškovi eventualne investicije (rad i radna snaga)
Gubitak višegodišnjih biljaka i drveća (voćke koje rabe, vinogradi i biljke koje rabe)	Vlasnici biljaka (nije važno da li je vlasnik biljaka vlasnik zemljišta, ili zakupac, ili nezvanik vlasnik/korisnik zemljišta pod uslovom da je snosio troškove sadnje)	Pravo na prikupljanje plodova + Novčana naknada po vrednosti zamene na osnovu vrste, godine i proizvodne vrednosti, uključujući i vrednost vremena neophodnog za uzgoj datog useva, kao i troškovi eventualne investicije (rad i radna snaga) za sadnju novog vinograda, voćnjaka ili slično, do trenutka kada postigne pun potencijal rasta.
Vinogradi i voćnjaci pod uticajem projekta koji još uvek ne rabe		Novčana naknada za investiranje u sadnju novog vinograda ili voćnjaka (radna snaga, sadnice) uključujući i vrednost vremena neophodnog za uzgoj zamenskog vinograda ili voćnjaka.
Drvena masa (zrela ili gotovo zrela)		Vrednost zamene utvrđena na osnovu vrednosti drvenog panja po tržišnoj vrednosti
Šume bez zrele drvene mase		Novčana naknada za investiciju u sadnju nove šume, uključujući i vrednost vremena neophodnog za uzgoj zamenske šume
Rasadnik koji još uvek ne daje sadnice		Novčana naknada za ulaganje u material za sadnju (rasadnik i ostali reproduktivni material).

Objekti za držanje i uzgoj stoke (šupe, staje i sl.)	Vlasnici objekata koji se koriste za držanje stoke	<p>Novčana naknada po vrednosti zamene ili</p> <p>Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi, odgovarajuća zamenska imovina + troškovi raseljavanja i administrativne naknade neophodne za prenos vlasništva</p>
Uticaj na poljoprivredne radnike ili obradivače	Radnici, zaposleni	<p>U slučaju privremenog poremećaja izvora prihoda jednokratna naknada i biti isplaćena u skladu sa gubitkom prihoda.</p> <p>Obuka za alternativne poslove, ukoliko je moguće</p> <p>+</p> <p>Prioritet u zapošljavanju na projektu, ukoliko je moguće i po principu od slučaja do slučaja (u skladu sa socijalnom procenom obradivom u Akcionim planovima raseljavanja)</p>
Poslovni objekti (radnje, kancelarije, objekti) i sl.	Vlasnici sa zvanim pravom vlasništva	<p>Novčana naknada po vrednosti zamene, uključujući i poreze</p> <p>+</p> <p>Troškovi relokacije i ponovnog postavljanja opreme i inventara</p> <p>+</p> <p>Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu) koja i biti utvrđena po principu od slučaja do slučaja u toku socijalnog istraživanja pribavljanjem relevantnih podataka o prihodu i mogući zaradivanja. Naknada u prelaznom periodu i biti utvrđena u skladu sa gubitkom;</p> <p>ili</p> <p>Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su zakonski uslovi ispunjeni, zamenska imovina jednake ili veće vrednosti i sličnih karakteristika u direktnoj blizini ili u blizini eksproprijisanog objekta zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama, neophodnim za prenos vlasničkih prava, ukoliko ih ima</p>
	Zakupac sa validnom dokumentacijom o pravu zakupa koji koristi prostorije u skladu sa ugovorom	<p>Naknada za sva unapređenja u prostorijama (kao što su rekonstrukcija, modernizacija i sl.). Naknada i biti plaćena po vrednosti zamene.</p> <p>+</p> <p>Troškovi relokacije i ponovne ugradnje opreme i inventara</p> <p>+</p> <p>Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznim periodu) koja i biti utvrđena po principu od slučaja do slučaja u toku socijalnog istraživanja pribavljanjem relevantnih podataka o prihodu i mogući zaradivanja. Naknada u prelaznom periodu i biti</p>

		<p>utvrđena u skladu sa gubitkom;</p> <p>+</p> <p>Zamenske prostorije za najam, ukoliko su prostorije iznajmljene od države.</p>
	<p>LPUP, vlasnici bez zvanog prava vlasništva (objekat izgrađen bez građevinske dozvole na sopstvenoj parceli, ili na zemljištu nekog drugog – obično u državnom vlasništvu)</p>	<p>Novčana naknada za objekat po vrednosti zamene objekta, uključujući i poreze</p> <p>+troškovi relokacije i ponovnog postavljanja opreme/inventara</p> <p>+</p> <p>Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu) koja će biti utvrđena po principu od slučaja do slučaja u toku socijalnog istraživanja pribavljanjem relevantnih podataka o prihodu i mogućnosti zarivanja. Naknada u prelaznom periodu će biti utvrđena u skladu sa gubitkom;</p>
<p>Gubitak radnje/preduzeća koji nije poljoprivrednog karaktera</p>	<p>Vlasnik radnje/preduzeća</p>	<p>Novčana naknada za relokaciju radnje/preduzeća uključujući i naknadu za nepokretan inventar i zamenske troškove investicije</p> <p>+ Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu)</p> <p>+</p> <p>Svi porezi u pogledu registracije</p> <p>+</p> <p>Odgovarajućim nivo podrške za unapređivanje veština ukoliko je neophodno da se izvrši ponovno uspostavljanje izvora prihoda (mogućnosti zarivanja).</p>
<p>Stambene prostorije (kuće, stanovi) u kojima vlasnik ne stanuje, te nije potrebno fizičko raseljavanje, već se koriste za iznajmljivanje kao izvor zarade</p>	<p>Vlasnik imovine</p>	<p>Novčana naknada za objekat po punoj vrednosti zamene</p> <p>+</p> <p>Naknada za troškove relokacije (naknada za troškove selidbe) i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu, ukoliko je najamnina bila izvor zarade)</p>
2. 2. FIZIČKO RASELJAVANJE		
<p>Objekti (stambeni, kuće, stanovi i sl.)</p>	<p>Vlasnik sa zvanim pravom vlasništva</p>	<p>Novčana naknada po vrednosti zamene</p> <p>+</p> <p>Plaćanja za troškove relokacije (naknada za troškove selidbe) i naknada za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu).</p> <p>ili</p> <p>Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su zakonski uslovi ispunjeni, zamenska imovina jednake ili veće vrednosti, u direktnoj blizini ili okolini eksproprisane imovine zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama neophodnim za prenos prava vlasništva, ukoliko postoje</p>
	<p>Nezvanim vlasnik –objekat koji je izgrađen bez građevinske dozvole na sopstvenoj parceli zemljišta ukoliko je predmet legalizacije</p>	<p>Isto kao vlasnik sa zvanim pravom vlasništva</p>
	<p>Nezvanim vlasnik –objekat koji je izgrađen bez građevinske dozvole na</p>	<p>Novčana naknada za objekat po vrednosti zamene objekta</p>

	sopstvenoj parceli ili izgra en bez gra evinske dozvole na tu j parceli ili državnoj parceli - ne ispunjava uslove za legalizaciju	+ Pla anje troškova relokacije (naknada za troškove selidbe) i naknada za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna nov ana naknada (naknada u prelaznom periodu)
	Zakupac imovine pod uticajem projekta	Pla anje troškova za raseljavanje i naknada za ostale troškove nastale usled relokacije i jednokratna nov ana naknada (naknada u prelaznom periodu)
	Zakupac ili lice sa pravom stanovanja na stan u državnom vlasništvu	Obezbedite pravo zakupa ili stanovanja iste vrste ili ekvivalentna, socijalna ili imovina u državnom vlasništvu u blizini. Ukoliko ekvivalentni stan u državnom ili socijalnom vlasništvu nije na raspolaganju u blizini, LPUP e biti ponu en stan u državnom ili socijalnom vlasništvu u udaljenijem delu od dela u kome se nalazi eksproprisani stan. + Pla anje troškova relokacije (naknada za troškove selidbe) i naknada za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna nov ana naknada (naknada u prelaznom periodu) ocenjeni na osnovu potencijalnih dodatnih troškova nastalih usled uve anih troškova putovanja od ku e do posla i nazad
Neodrživi objekti	Vlasnik objekta	U slu aju da preostali objekat nije održiv ili postoji fizi ka prepreka za fizi ko koriš enje, može biti eksproprisana na zahtev LPUP. Naknada se pruža na na in koji je opisan za dati tip objekta u skladu sa ovom matricom.
Ostale situacije u pogledu raseljavanja		
Objekti u javnom ili državnom vlasništvu, škole, vrti i, ili deo objekta	Nezvani ni vlasnici, besku nici (squatters)	Pla anje troškova relokacije (naknada za troškove selidbe) i nadoknade za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna nov ana naknada (naknada u prelaznom periodu) + Pomo u pronalaženju novog smeštaja
Gubitak pristupa uobi ajenim resursima i objektima	Zajednice ili doma instva	Zamena javnog vlasništva ili pogodnosti (putevi i sl.) Pristup jednakim pogodnostima ili uslugama
Uticaj uzrokovan privremenim zauzimanjem zemljišta i štetom na imovini	Vlasnik imovine	Tržišna cena najma u trajanju zauzetosti. Zemljište mora biti vra eno u prvobitno stanje. Unapre en kvalitet zemljišta usled radova na površini zemljišta ne sme biti uklonjen, osim ukoliko se ne dogovori druga ije sa LPUP. + Vrednost zamene u skladu sa ovom matricom za useve, vo njake, rasadnike i sl. + Naknada za štetu na imovini procenjenu po vrednosti zamene.

Uticaj na osetljive grupe	Osetljiva LPUP: lica ispod granice siromaštva u skladu sa nacionalnim zakonima, doma instva koja vode žene, samohrani roditelji, starija lica, lica sa invaliditetom ili lica sa dugoročnim zdravstvenim problemima	Pored svih prava definisanih ovom matricom osetljivim LPUP e biti pružena dodatna pomoć, uključujući i pravnu pomoć i pomoć u toku fizičke relokacije. Sva dodatna podrška koja je potrebna za sva osetljiva doma instva po uticajem projekta e biti utvrđena po principu od slušanja do slušanja u toku socio-ekonomskog istraživanja. Ovim LPUP se daje prioritet u zapošljavanju na projektu ukoliko je to moguće.
Neutvrđeni uticaj	Vlasnik ili formalni korisnik	Svaki neutvrđeni uticaj e biti ublažen u skladu sa principima i ciljevima ovog Okvira politike raseljavanja.

Tabela 2

Lokacije za relociranje moraju da ispune minimalno sledeće uslove:

-) Da se ne nalaze na zagađenom zemljištu ili u neposrednoj blizini izvora zagađenja koji ugrožavaju pravo na mentalno ili fizičko zdravlje stanovnika;
-) Da se ne nalaze u zonama identifikovanim kao potencijalne podložne riziku od katastrofe usled prirodne nepogode;
-) Da im ne pretili (neposredno) iseljavanje (npr. javno pravo prvenstva), čime se uvekavaju efekti prvobitnog uticaja dislociranja;
-) Da su identifikovane uzimajući u obzir njihovu adekvatnost u pogledu (a) pravne sigurnosti prava poseda, (b) raspoloživosti usluga, materijala, objekata i infrastrukture; (c) priuštivosti; (d) mogućnosti stanovanja; (e) dostupnosti (f) potencijala za dalji razvoj (g) da imaju kapacitet da prime priliv novih stanovnika sa prihvatljivim nivoom gustine, i (h) lokacija, i kulturna adekvatnost.
-) Da nisu na zemljištu koje koriste zajednice koje su dislocirane usled nasilja ili konflikta;
-) Da su dostupne i da imaju kapacitet da apsorbuju priliv raseljenih lica uz prihvatljive nivoe gustine, odnosno raseljavanje ne sme da dovede do novog raseljavanja.

Potrebno je da akteri pod uticajem projekta budu konsultovani u vezi sa izborom lokacija i, da im se, u najvećoj mogućoj meri, ponudi izbor između lokacija.

4.5 Pomoć prilikom raseljavanja

Bez obzira na okolnosti i bez diskriminacije, Promoter projekta e se pobrinuti da pogođena lica ili grupe, identifikovani u popisu, posebno oni koji nisu u stanju da za sebe obezbede, imaju, tokom i nakon raseljavanja, bezbedan i siguran pristup:

- a. Hrana, vodi za piće;
- b. Sanitetsko-zdravstvenim merama;
- c. Osnovnom skloništu i smeštaju;
- d. Odgovarajućoj odeći;
- e. Osnovnim medicinskim potrebštinama;
- f. Sredstvima za život i održavanje;
- g. Stojnoj hrani kao i pristup zajedničkim imovinskim resursima;
- h. Onome od čega su pre zavisili;
- i. Obrazovanju za decu kao i objektima za brigu o deci.

Kada je to moguće, raseljavanje bi trebalo da pruži prilike onima koje pogađa, kao i zajednicama domaćinima, da poboljšaju društvenu i javnu infrastrukturu, sa ciljem da se doprinese održivom socio-ekonomskom razvoju njihovih članova.

5. UBLAŽAVANJE

5.1 Mere ublažavanja

U skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja, istražiće se mere za izbegavanje nedobrovoljnog raseljavanja, u smislu alternativa projekta. Ukoliko do raseljavanja ipak dođe, neophodno je preduzeti potrebne mere ublažavanja, kako bi se poboljšali uslovi života pogođenog stanovništva, ili da se barem održe uslovi života na nivou koji je postojao pre raseljavanja.

Kako bi se gore navedeno postiglo, biće dostupno dovoljno investicionih sredstava, kako bi se obezbedilo da raseljenim licima ne bude gore, nakon implementacije Projekta.

Fokus je na osetljivim grupama stanovništva (npr. pomoć invalidima, pomoć pri kupovini nove stambene jedinice, pomoć za programe pristupa za samozapošljavanje, pomoć deci, itd.). Politike raseljavanja MFI-ja posebno naglašavaju pomoć raseljenim licima putem kompenzacije za raseljavanje i kompenzacije za ostale troškove, koji se tiču raseljavanja.

Usled specifične okoline i terena projekta, preko faze za pripremu projekta, sve alternative za projekat su pažljivo istražene, ali je zaključeno da u pogođenoj oblasti obilaznice oko Grada Niša, nedobrovoljno raseljavanje ne može da se izbegne, u bilo kojoj predloženoj varijaciji novog poravnavanja pruge.

Tokom osnovne socio-ekonomske faze analiziranja (koja se zahteva za pripremu svakog APR-a), Promoter projekta će da identifikuje pojedince i grupe koji mogu da budu osetljivi, i rizikuju i da trpe nepovoljne, udružene ili nepovoljne uticaje, da budu diskriminisani ili isključeni iz koristi koje su im namenjene, u kontekstu datog projekta (npr. samohrane majke, udovice/udovci, invalidi, ili osobe koje žive u izuzetnom siromaštvu). Promoter projekta će takođe utvrditi prisustvo bilo koje specifične grupe ljudi sa posebnim pravima, koji se moraju poštovati, na primer starosedelci, etničke manjine ili deca. Analiza na visokom nivou, o prirodi i stepenu diskriminacije i osetljivosti, koja je već doživljena od strane pojedinaca, zajednica i/ili grupa, u kontekstu projekta, će biti obavljena.

Tamo gde analiza dođe do zaključka da:

- (i) su prisutni potencijalni negativni uticaji na osetljive grupe ili
- (ii) su potrebne relevantne dodatne informacije,

detaljnija društvena procena će se preduzeti, od strane Promotera projekta.

Ova procena će naročito uzeti u obzir sledeće elemente (bez obzira na pol, etničku pripadnost, starost, itd.):

-) profil osetljivosti pogođenog stanovništva;

-) procenu specifi nog konteksta, uklju uju i pravne i institucionalne parametre;
-) analizu i procenu u estalosti i ozbiljnost diskriminacije, društveno, ekonomsko ili politi ko isklju ivanje i marginalizaciju, koju identifikovano stanovništvo trpi;
-) obim i prirodu negativnih uticaja kao i njihov utiaj na identifikovano stanovništvo, kada se spoji sa njihovom ve postoje om osetljivoš u, kao i njihovim pristupom resursima i kulturnim nasle em;
-) specifi ne akcije, prošle ili budu e, kako bi se izbegli, sveli na minimum, ili na neki drugi na in ublažili negativni uticaji i, tamo gde je to potrebno, poja ali pozitivni efekti, uklju uju i identifikaciju mogu nosti i akcija za unapre enje modela deljenja koristi za zajednice;
-) u skladu sa Standardom 10, odgovaraju i plan angažovanja, konsultacija i u eš a, opisuju i relevantne mehanizme konsultacija (dalje razra eno u Poglavlju 8).

5.2 Mere ublažavanja i uticaj na pol

Kako bi se obezbedile informacije, bez obzira na pol, tokom procesa procene i konsultacija, preduze e se slede e mere:

-) Procenu socijalnog uticaja, koja predlaže da se utvrdi ukupan broj porodica i osoba, razdvojenih prema polu, kako bi se odredio broj žena pogo eni ih projektom kao i njihova osnovna pozicija;
-) Obavi e se istraživanje pojedina nih procena potreba žena pogo enih projektom, kako bi bili sigurni da su njihove konkretne potrebe i stres rešeni u procesu raseljavanja.

6. ŽALBE

6.1 Povratne informacije korisnika i žalbeni mehanizam

Generalno govoreći, nacionalni institucionalni okvir koji se bavi tužbama je jak i u velikoj mjeri usklađen sa politikama raseljavanja MFI-ja (Ekološki i Društveni priručnik EIB-a, Standard 10: „Angažovanje zainteresovanih strana” (Verzija 9.0 od 02/12/2013)).

Poštujte i žalbene panele i njegova ovlaštenja, koja su dostupna u okviru nacionalnog zakonodavstva, i kako bi se u potpunosti uskladio sa politikama raseljavanja MFI-ja, Žalbeni mehanizam, koji je specifičan za ovaj projekat, se izradi. Imaju i na umu tip mogućih uticaja na Projekat, ovaj projekat će imati centralni žalbeni mehanizam, tj. Centar za informisanje i žalbe (CIŽ), na nivou Promotera projekta (UI-IŽS). CIŽ će biti i informacioni centar na nivou Projekta i žalbeni mehanizam. CIŽ će biti primenljiv na sve projektne aktivnosti i biće relevantan za sve lokalne zajednice, koje su pogođene projektom, koje su impementirane u okviru obe pogođene zajednice.

CIŽ će biti odgovoran za prijem i odgovaranje na žalbe i komentare sledeće dve grupe:

- i. Lica direktno pogođena projektom, uključujući i uticaj nastao usled akvizicije zemljišta;
- ii. Stanovnike koji su zainteresovani i/ili pogođeni projektom, koji žive u pogođenim opštinama.

CIŽ će biti osnovan pre početka procesa eksproprijacije, kako bi se upravljalo i odgovorilo na žalbe, na odgovarajući način, koje će dostaviti stanovništvo koje se nalazi u okviru oblasti koja je pogođena, tokom raznih faza. Jednako će biti ovlašćeni da prime žalbe koje se odnose na eksproprijaciju, izgradnju i rad. Pored toga, ova procedura će da pomogne u unapređenju socijalne performanse Projekta.

Promoter projekta će se pobrinuti da su lica pogođena projektom u potpunosti obavještena o žalbenom mehanizmu, tako što će preneti ulogu i postojanje CIŽ-a, njegovu funkciju, osobe za kontakt, kao i procedure koje su potrebne za podnošenje žalbe, u pogođenim oblastima. Informacije i CIŽ-u će biti dostupne na:

-) Web sajtu Promotera projekta;
-) Deljenjem brošura o pogođenim zajednicama;
-) Na oglasnim tablama i web sajtovima odnosnih opština (GN), kada se lokacije tačno identifikuju.

6.2 Podizanje tužbi

Efikasna administracija za rešavanje tužbi veoma se oslanja na niz osnovnih principa, koji su izraženi da unaprede korektnost procesa i njegovih rezultata. Žalbene procedure će biti dostupne, efikasne, jednostavne i razumljive, kao i besplatne za onoga ko podnosi žalbu. Svaka žalba se može podneti osoblju CIŽ-a lično ili putem telefonskog poziva ili pismeno (e-mail, pošta, faks), popunjavanjem

žalbenog obrazca (koji je predložen u Prilogu 2 ovog dokumenta) i njegovim dostavljanjem na navedenu adresu. Svaka žalba se može podneti osoblju CIŽ-a li no ili putem telefonskog poziva ili pismeno, popunjavanjem žalbenog obrazca (Prilog 2), poštom, faksom ili li nom isporukom na adresu koja je data u tekstu ispod:

„INFRASTRUKTURA ŽELEZNICA SRBIJE” a.d.
 Centar za Informisanje i Žalbe (CIŽ)
 Ul. Nemanjina 6
 Kancelarija: 355 (1. sprat)
 11000 Beograd

ili na dodatnu adresu/brojeve, koji e se kasnije odrediti, u dogovoru sa odnosnim lanovima lokalnih opština (GN) i zajednica. Ta ke pristupa i detalji o ta kama unosa e biti objavljeni i bi e deo procesa izgradnje svesti.

6.3 Žalbena administracija

Svaka žalba e pratiti redosled slede ih obaveznih koraka:

- Primanje, procena i dodela;
- Potvrda;
- Istraživanje;
- Odgovaranje;
- Pra enje;
- Zatvaranje.

Jednom prijavljen, CIŽ e obaviti brzu procenu, kako bi proverio prirodu žalbe i odredio njenu ozbiljnost. U roku od 3 dana, od prijavljivanja, potvrdi e registraciju slu aja i obezbedi e tužbu, sa osnovnim informacijama o slede em koraku. Zatim e obaviti istragu, pokušavaju i da razume pitanje, iz perspektive onoga ko podiže tužbu, kao i da razume koje akcije on/ona zahteva. CIŽ e istražiti tako što e ispitati sve injenice i okolnosti, intervjuisati sve uklju ene strane i razgovarati sa relevantnim u esnicima. Kada se istraži, i u zavisnosti od ozbiljnosti i tipa tužbe, privremena odluka e se razmotriti sa podnosiocem tužbe. Jednostrano objavljivanje e biti izuzetak. Kona ni sporazum bi trebao da bude konkretan i vremenski ograni en. Zatvaranje tužbe se doga a nakon što je implementacija odluke verifikovana. ak i u sluaju kada nije postignut sporazum, ili je žalba odbijena, zna ajno je dokumentovati rezultat, a akcije i napor, koji su uneti u odluku, i zatvoriti slu aj.

CIŽ vodi evidenciju registra žalbi, koja ima sve neophodne elemente za podelu žalbe prema polu, kao i prema tipu žalbe. Svaka žalba e biti registrovana sa najmanje slede im informacijama:

-) Opis žalbe;
-) Datum potvrde prijema, koja se vra a podnosiocu žalbe;
-) Opis preduzetih akcija (istraživanje, korektivne mere);
-) Datum odluke i zatvaranja / obezbe ivanje povratne informacije za podnosioca žalbe.

6.4 Žalbe i izveštavanje o povratnim informacijama Korisnika

Uloga CIŽ-a, pored rešavanja žalbi, bi e uvanje i skladištenje komentara/žalbi koje su primljene, i zadržavanje Centralnog dnevnika žalbi, kojim upravlja Promoter projekta. Kako bi se omogu ilo puno saznanje o ovom metodu, kao i o njegovim rezultatima, bi e dostupna kvartalna ažuriranja, od strane CIŽ-a, na web sajtu Promotera projekta (<http://infrazs.rs>) i na web sajtu Grada Niša (www.ni.rs).

Ažuriranja e se razvrstati prema polu, tipu žalbi/tužbi. Kako bi se održao trajan dijalog, održava e se javni kvartalni sastanci, na kojima e se razgovarati o rezultatima žalbi, uopšte, razgovarati e se o Izveštaju koji se odnosi na žalbe/tužbe i zajednica e biti obavještena o trenutnim aktivnostima Projekta.

6.5 Osnivanje Centra za Informisanje i Žalbe (CIŽ)

Promoter JRP je imenovao Stru njaka za javno informisanje (SJI), koji e da bude odgovoran za CIŽ i još 2 osobe, od kojih e jedna biti predstavnik lokalne vlasti (GN), a jedna lokalni zvani nik iz pogo ene oblasti. To e omogu iti rešavanje svake potencijalne žalbe, ak i u fazi planiranja. SJI e biti zaposleni Promotera projekta (UI), sa dodeljenom administrativnom funkcijom. Oba lana iz Opštine e biti upoznata sa procedurama, zajednicom i podru jem uticaja. SJI e biti odgovoran za administraciju svih primljenih žalbi, za preduzimanje svih potrebnih akcija kako bi se tužba rešila kao i za obaveštavanje podnosioca žalbe o rezultatu procesa. SJI e biti osoba sa odli nim poznavanjem Projekta i njegovih komponenti, kao i sa ulogom o odgovornostima svih u esnika. Ona/on e stvoriti i održavati detaljnu bazu podataka u esnika, njihovim odgovornih osoba i predstavnika. Kada se primi žalba, SJI e stupiti u kontakt sa odgovoraju im u esnikom, objasniti pitanje i predložiti adekvatne mere. CIŽ e pripremiti uputstvo i brošuru o žalbi, kako bi se raspodelila me u pogo enim zajednicama. Detaljna pokrivenost žalbenog mehanizma bi e u okviru svake specifi ne lokacije APR-a, prema potrebi.

7. PRIPREMA AKCIONOG PLANA RASELJAVANJA (APR)

7.1 Ciljevi APR-a

Cilj svakog APR-a jeste da se navede koje procedure treba da se poštuju i koje akcije da se preduzmu kako bi se zemljište steklo na odgovaraju i na in i omogu ila kompenzacija za pogo ene ljude, dozvoljavanjem i omogu avanjem adekvatnog u eš a, konsultacija i punog funkcionisanja žalbenog mehanizma. Za pokazivanje dužne pažnje za jednaku zaštitu žena i osetljivih grupa ili prava manjina, APR e izraditi mere za:

- J Ublažavanje negativnih uticaja raseljavanja i identifikaciju potencijalnih koristi razvoja;
- J Obezbe ivanje poštovanja i zaštite prava onih ljudi koji su pogo eni projektom, posebno onih koji se ine osetljivim;
- J Utvr ivanje prava svih kategorija pogo enih ljudi, uklju uju i zajednice domaćina;
- J Uvo enje svih dodatnih prate ih mera za osetljiva pogo ena lica, ukoliko je to relevantno;
- J Dokumentovanje svih mera kompenzacije i aktivnosti relokacije;
- J Utvr ivanje procedura da se dokumentuju sve mere kompenzacije i aktivnosti relokacije i garancija obavezuju eg procesa za sve pogo ene ljude, kao što su zna ajne konsultacije, adekvatno informisanje pogo enih ljudi i dovoljno informacija pre iseljenja, zajedno sa besplatnim i nezavisnim žalbenim mehanizmom;
- J Utvr ivanje organizacionih sporazuma i procedura za nadgledanje implementacije planova za raseljavanje i preduzimanje korektivnih akcija, ukoliko je to potrebno.

7.2 Raspored razvoja, odobrenja i implementacije APR-a

Na osnovu ovog APR-a, Akcioni planovi raseljavanja e biti pripremljeni onako kako je pomenuto u Poglavlju 2. Svaki APR, koji je specifi an za odre enu lokaciju, bi e zasnovan na ažuriranim i pouzdanim podacima o:

- J Predloženom raseljavanju i njegovom uticaju na raseljena lica i ostalim negativno pogo enim grupama;
- J Pravnim pitanjima koja su uklju ena u raseljavanje.

U zavisnosti od složenih projektnih okolnosti, svaki APR, koji je specifi an za odre enu lokaciju, e uklju iti najmanje slede e:

- J Opis projekta i identifikaciju projektne oblasti;
- J Identifikaciju projektnih aktivnosti koje dovode do raseljavanja;
- J Uze e u obzir alternative kako bi se ponovno naseljavanje izbeglo ili svelo na minimum, kao i zna ajne konsultacije sa pogo enim ljudima o prihvatljivim alternativama;
- J Utvr ivanje mehanizama za minimiziranje raseljavanja, do najve eg mogu eg stepena, tokom implementacije projekta;
- J Obezbe ivanje sveobuhvatnih socio-ekonomskih studija, uklju uju i:

- › Popisne ankete trenutnih stanara pogo enih oblasti, kako bi se utvrdila osnova za izradu programa raseljavanja i kako bi se isklju ili naknadni prilivi ljudi iz podobnosti za kompenzaciju i pomo prilikom raseljavanja;
 - › Standardne odlike raseljenih doma instava, uklju uju i opis sistema proizvodnje, rada i organizacije doma instva;
 - › Osnovne informacije o životu (uklju uju i, kao relevantne, nivoe proizvodnje i prihode koji su nastali iz zvani nih i nezvani nih ekonomskih aktivnosti) standarde življenja (uklju uju i zdravstveni status) raseljene populacije;
 - › Veli inu o ekivanog gubitka - ukupni ili delimi ni-sredstava, i stepen raseljavanja, fizi ki ili ekonomski, podaci o osetljivim grupama ili ljudima, pravni okvir.
-) Analiziranje pravnog okvira, pokrivanje praznina, ukoliko ih ima, izme u lokalnih zakona koji pokrivaju taj domen i raseljavanja i politika raseljavanja MFI-ja, kao i mehanizmi za prevazilaženje tih praznina;
 -) Utvrditi institucionalni okvir odgovornosti za implementaciju, podesnost, ocenu i kompenzaciju za gubitke i metodologija koja e se koristiti prilikom vrednovanja gubitaka;
 -) Utvrditi žalbene procedure, sporazume za implementaciju, nadzor, ocenu, troškove i budžet.

Šablon upitnika za sprovo enje socio-ekonomskog popisa je obezbe en u Prilogu 1 ovog dokumenta.

Akcioni planovi raseljavanja e se podneti odgovaraju oj MFI (EIB-u), kako bi se pregledali i odobrili.

Nijedna aktivnost na gra evinskim radovima ne može da po ne dok se ne plati i ako nije pla ena kompenzacija, ili odgovaraju i budet izdvojen na namenskom ra unu, ili nekom sli nom ra unu ili dok se zamena imovine ne administrira licima pogo enim projektom.

Implementacija APR-a je obaveza Promotera projekta. Promoter projekta e da nadgleda sveukupnu implementaciju, sara iva e sa opštinama, na ijjoj teritoriji se obavljaju radovi (GN i opština Bela Palanka), sara iva e sa Izvo a ima i otkriva e informacije za lica pogo ena projektom i zajednice.

Aktivnosti o pripremi APR-a, koji je specifi an za odre enu lokaciju, e se otkriti na na in koji omogu ava zna ajno u eš e lica pogo enih projektom. To pretpostavlja fazu preliminarnih priprema, otkrivanje priprema za popis stanovništva, otkrivanje rezultata popisa, a u isto vreme, poštovanje privatnosti li nih podataka, otkrivanje društvene procene, kao i otkrivanje nacrtu APR-a. Svrha javnog otkrivanja i diskusija jeste da se obezbedi zna ajno u eš e lica pogo enih projektom u proces pripreme, implementacije i nadgledanja instrumenta za raseljavanje.

7.3 Troškovi i budžet raseljavanja

U trenutku izrade ovog APR-a, procene zahtevanog zemljišta su dostupne za ceo projekat (troškovi eksproprijacije su procenjeni na oko 16.35 miliona evra), ali precizne troškove raseljavanja nije moguće proceniti. Međutim, korisnik eksproprijacije će, preko svog Odeljenja za pravne poslove, stvoriti Akcione planove raseljavanja koji su usklađeni sa ovim APR-om, koji će uključivati detaljnu procenu troškova za svaku komponentu pogođenu projektom, nakon završetka Izvođenja projekata.

8. KONSULATACIJE I ZAHTEVI U POGLEDU OBELODANJIVANJA

8.1 Javne konsultacije

Javno saslušanje za Okvir politike raseljavanja (koje se tiče željezničke obilaznice) je održano u gradu Nišu (GN) dana 15.09.2017, a javno saslušanje (koje se odnosi na deonicu Sičevo-Dimitrovgrad) je održano u Beloj Palanci dana 14.09.2017, nakon što su MFI i Promoter projekta odobrili nacrt dokumentacije. Okvir politike raseljavanja i ostala dokumentacija su bili raspoloživi i dostupni na javni uvid 14 dana pre javnih konsultacija, a bilo je ostavljeno i dovoljno vremena za podnošenje primedbi, nakon javnog saslušanja.

Sve javne konsultacije su bile najavljene preko lokalnih novina i na internet portalu Promotera projekta. U proteklom periodu su tako održane i dodatne konsultacije sa lokalnim zajednicama kao i pojedinačni sastanci sa licima pogođenim projektom koji se tiče u specifičnim slučajevima.

8.2 Obelodanjivanje dokumentacije

Okvir politike raseljavanja će biti dostupan na srpskom i engleskom jeziku. Dokumentacija mora da bude dostupna javnosti tokom trajanja Projekta, kao i tokom njegove ocene. Engleska verzija će biti objavljena na odgovarajućem web sajtu MFija, a verzija na srpskom jeziku će biti objavljena na web sajtu Promotera projekta i GN.

Okvir politike raseljavanja je predstavljen licima pogođenim projektom u procesu eksproprijacije, posebno osetljivim grupama, i uticaj projekta na njihovu svojinu i prava je objašnjen, onako kako je pomenuto u prethodnim poglavljima. Papirne kopije ove dokumentacije su dostupne u opštinama koje su pogođene.

JRP je odgovorna za obelodanjivanje dokumentacije.

9. NADZOR I OCENJIVANJE

Promoter projekta e imenovati osobu koja je odgovorna za raseljavanje i pripremu eksproprijacije i procesa raseljavanja, ko-ordinaciju aktivnosti eksproprijacije izme u uklju enih agencija, opština i ministarstava.

Promoter projekta e tako e voditi bazu podataka o raseljavanju i eksproprijaciji, sa svim podacima o osobama i svojini, sa svim slu ajevima eksproprijacije i detaljnom spisku svih završenih faza (podnošenje predloga o eksproprijaciji nadležnoj opštini, ponu ena kompenzacija, sporazumi koji se odnose na kompenzaciju, isplata kompenzacije i pla anje pomo i tokom relokacije, itd.).

Obaveze uklju enih tela u procesu nadgledanja procesa raseljavanja su prikazane u Tabeli 3.

ZADATAK	ODGOVORNOST
Otkrivanje Okvira politike raseljavanja	Promoter projekta
Otkrivanje podataka svim licima pogo enim projektom o proceduri po etka eksproprijacije i tokom svih faza eksproprijacije	Promoter projekta i GN
Komunikacija i konsultacija sa licima pogo enim projektom	Promoter projekta i GN
Aktivnosti koje prethode po etku radova	Promoter projekta i GN
Pružanje pomo i tokom raseljavanja	Promoter projekta i GN
Isplata kompenzacije	Korisnik eksproprijacije i MF o kretanju Prometera projekta
Upravljanje žalbama	Promoter projekta
Nadzor i izveštavanje o eksproprijaciji i raseljavanju	Promoter projekta / Spoljašnji konsultant
Nadzor i izveštavanje nakon po etka radova	Izvo a

Tabela 3

Promoter projekta e da obavlja periodi ni unutrašnji (mese ni ili kvartalni, u zavisnosti od spoljašnjeg izveštavanja koje zahtevaju finansijske institucije i faza procesa eksproprijacije) nadzor, tako da efikasnost procesa eksproprijacije i nivo zadovoljstva lica pogo enim projektom može da se oceni.

Indikatori za implementaciju nadzora su slede i:

-) Broj javnih diskusija i konsultacija o Okvirima politike raseljavanja;
-) Broj završenih studija o eksproprijaciji;
-) Procenat kupljene zemlje u odnosu na potrebnu zemlju, koja je nabavljena za svrhe Projekta, uklju uju i ukupne oblasti eksproprisane zemlje, kao i oblasti zemlje po osobi;
-) Broj obavljenih isplata kompenzacije;
-) Broj date zamenjene imovine i obezbe enih ku a;
-) Broj lica pogo enim projektom na koje je RS uticala, ostvarivanjem svog prava na vlasništvo nad objektima i zemljištem;
-) Broj i iznos isplata za gubitak prihoda;
-) Broj i tip pomo i koja je pružena osetljivim grupama lica pogo enim projektom;
-) Broj i tip žalbi, uklju uju i pravne akcije koje su nastale iz eksproprijacije (podneti slu ajevi, rešeni slu ajevi, vreme koje je potrebo za njihovo rešavanje).

Promoter projekta će da nadgleda implementaciju procesa raseljavanja putem unutrašnjih, zvanih institucionalnih sporazuma, a i periodično, preko nezavisnog spoljašnjeg Konsultanta, koga je imenovao Promoter projekta. Konsultant za spoljašnji nadzor i ocenu bi će imenovan pre početka raseljavanja i ima će obavezu da izveštava kvartalno. Na osnovu Kvartalnih izveštaja, JRP će obaviti unutrašnji ili spoljašnji završetak (u odnosu na dogovor odnosno MFI) izveštaja, u okviru od dva meseca od završetka raseljavanja, kako bi se implementacija rezimirala. Izveštaj bi trebao da potvrdi da su svi fizički unosi, koji su uneseni na specifičnoj lokaciji Akcionih planova raseljavanja, dostavljeni kao i da su usluge obezbeđene. Pored toga, izveštaj bi trebao da oceni jesu li propisane mere ublažavanja imale željeni efekat. Socio-ekonomski status pogođenog stanovništva bi se trebao meriti u odnosu na osnovne uslove stanovništva pre raseljavanja, onako kako je to utvrđeno putem cenzusa i socio-ekonomskih studija.

Implementacija APR-a će se smatrati obavljenom kada se negativni uticaji raseljavanja reše na način koji je u skladu sa relevantnim planom i zahtevima koji su istaknuti u pomenutim politikama MFI-ja o nedobrovoljnom raseljavanju.

10. INSTITUCIONALNI OKVIR I IMPLEMENTACIJA

10.1 Ostale ključne institucije koje su odgovorne za implementaciju projekta

Ovo poglavlje nudi opšti pregled državnih institucija, njihovog autoriteta, koji je određen zakonom, kao i njihovih obaveza tokom implementacije Projekta. Mnoge od ovih institucija nisu u esnici u procesu raseljavanja ili pravnog procesa eksproprijacije, ali imaju i na umu prirodu Projekta, mogu da obezbede informacije ili da donesu odluke koje utiču na raseljavanje. Spisak ključnih državnih institucija uključuje Nacionalnu skupštinu, sa vrhovnim zakonodavnim ovlašćenjem, koja donosi nove zakone ili menja postojeće, što može biti od značaja tokom trajanja projekta i ratifikacije Ugovora o zajmu sa MFI; Vlada RS (VRS), sa vrhovnom izvršnom moći i zakonodavstvom, takođe izdaje pod-zakonske akte koji mogu biti od značaja, Ministarstva državne uprave i lokalne samo-uprave (MDULS), koje nadgleda i koordiniše rad lokalnih samo-uprava.

10.2 Ključne institucije za eksproprijaciju zemljišta/raseljavanje i odgovornosti za implementaciju

Ovo poglavlje predstavlja institucije koje mogu da budu uključene u proces raseljavanja, uključujući i proces pravne eksproprijacije. Pregled svih institucija je dat u Tabeli 4, u tekstu ispod. Dodeljene detaljne odgovornosti i sporazumi za implementaciju zahteva ovog Okvira politike raseljavanja i svakog APR-a, koji je specifičan za određenu lokaciju, biće pokriveni u samom APR-u.

INSTITUCIJE	KLJUČNE ODGOVORNOSTI TOKOM RASELJAVANJA/EKSPROPRIJACIJE
Nacionalna skupština RS Vlada RS (VRS)	Izjavljuje javni interes po zakonu Izjavljuje javni interes za eksproprijaciju (ako nije utvrđeno po zakonu, kao gore navedeno). Ovo je utvrđeno i za obilaznicu i za pod-projekte za Sićevo-Dimitrovgrad.
Ministarstvo Građevine, Saobraćaja i Infrastrukture (MGSI)	Predlaže, priprema i ko-ordiniše RS prostorni plan i dokumentaciju o regionalnom planiranju, upravlja registracijom prostornih planova
Ministarstvo Građevine, Saobraćaja i Infrastrukture (MGSI) i „Infrastruktura Železnica Srbije“ a.d.	Kao Promoter projekta, primenjuje i ko-ordiniše svim aktivnostima raseljavanja, u okviru ovog Okvira politike raseljavanja i pojedinačnih APR-ova, utvrđuje CIŽ, otkriva datum početka u javnom najavljivanju za relevantne opštine, kao deo procesa eksproprijacije priprema individualne APR-ove i ostalu dokumentaciju, otkriva Okvir politike raseljavanja i svu ostalu dokumentaciju, održava javne konsultacije u svim fazama projekta, angažuje relevantne učesnike, primenjuje mere ublažavanja raseljavanja i upravlja žalbama CIŽ-a lica ugroženih projektom i učesnika, nadgleda i ocenjuje proces raseljavanja, izveštava odgovarajućim MFI, o svim pitanjima u okviru ovog Okvira politike raseljavanja
Ministarstvo Finansija (MF)	Zajmoprimac. Takođe obezbeđuje sredstva za eksproprijaciju. Za 2017. godinu već je raspoređeno 7.5 miliona evra.
Kancelarije poreske administracije (decentralizovane prema opštinskim jedinicama, ali u okviru MF)	Obezbeđuje procenu tržišne vrednosti poljoprivredne ili zemlje za izgradnju
Lokalna samo-uprava (GN), uključujući i njihovu administraciju	Lokalna opština (GN) upravlja procesom eksproprijacije i rukovodi procesom eksproprijacije (Odeljenje imovinskih poslova)
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	Obezbeđuje informacije o dostupnoj zameni zemljišta
Republički Geodetski zavod, državni katastar nepokretnosti, decentralizovane jedinice	Obezbeđuje zvanične informacije o svojoj nepokretnosti, uključujući i zemlju, objekte, kuće, itd. Obezbeđuje zvanične pravne informacije o vlasnicima nepokretnosti. Obezbeđuje informacije o vlasnicima nepokretnosti. Anotacija procesa eksproprijacije. Izvršava izmene pravnog naziva vlasnika nepokretnosti,

	nakon akvizicije zemlje, eksproprijacije, itd.
Relevantni opštinski sud	Utvrđuje fer kompenzaciju ukoliko nije postignut prijateljski sporazum

Tabela 4

PRILOZI

Prilog 1 Socio-ekonomski uputnik

ZA POSLOVE

Upitnik broj	
--------------	--

Datum istraživanja: _____

Naziv istraživača: _____

Opština: _____

Lokacija: _____

Adresa: _____

Referenca o katastarskoj parceli: _____

Fotografija pogodne imovine
(broj): _____

1. OPŠTE INFORMACIJE O ISPITANIKU (PREDSTAVNIKU POSLOVNOG TELA KOJE JE U PITANJU)

- 1.1. Ime i prezime ispitanika: _____
- 1.2. Položaj ispitanika u okviru poslovnog tela: _____
- 1.3. Etnička grupa: _____
- 1.4. Broj telefona: _____

2. OPŠTE INFORMACIJE O POGOJENOM POSLOVNOM TELU

- 2.1. Tip poslovne aktivnosti: _____
- 2.2. Godina osnivanja: _____
- 2.3. Vlasnik (su-vlasnik): _____
- 2.4. Pravni oblik poslovnog tela: _____
- 2.5. Poslovno telo je formalno registrovano: DA / NE _____
- 2.6. Je li objekat, u kome poslovno telo radi, legalizovan? DA / NE _____

(ukoliko nije, razjasnite _____)

- 2.7. Broj zaposlenih koji rade puno radno vreme _____ i broj zaposlenih koji rade pola radnog vremena: _____

3. INFORMACIJE O POSLOVNOM PRIHODU

- 3.1. U proseku, tokom protekle tri godine:

Ukupni prihod (RSD godišnje)

Napomena: Ukoliko poslovno telo radi manje od 3 godine, obezbedite informacije za prošlu godinu.

4. PREFERENCE KOMPENZACIJE

- 4.1 Šta predviđate kao Vaše glavne probleme, ukoliko se na kraju ispostavi da ste pogođeni implementacijom projekta?

Gubitak klijenata (posla)	Ometanje poslovnih aktivnosti usled radova	Oštećenja opreme	Ostalo (navedite):

(1: najvažnije, 2 drugo najvažnije, itd. – 0: nije značajno ili nije primenljivo)

4.2 Koji tip kompenzacije bi Vam najviše odgovarao?

ZA DOMA INSTVA

Upitnik broj	
--------------	--

Datum istraživanja:

Ime i prezime istraživa a:

OPŠTE INFORMACIJE O POGO ENOM DOMA INSTVU

1.1. Lokacija:

1.2. Opština:

1.3. Broj katastarske parcele:

1.4. Puno ime ispitanika:

1.5. Etnička grupa:

1.6. Telefonski broj:

1.7. Cijela parcela je pogodna: Da/Ne

1.8. delo: Ukoliko nije, navedite veličinu nepogodnog dela: _____ m²

2. OPŠTE INFORMACIJE O POGO ENOJ IMOVINI (PARCELI)

2.1. Ukupna veličina: _____ m²

2.2. Lokacija katastarskih parcela, ukupan broj po lokaciji i katastarski broj

Lokacija	Ukupan broj katastarskih parcela	Broj katastarske parcele	Trenutno korišćenje <i>Obeležiti primenljivo upotrebu</i>
1.			Uglavnom stambena Uglavnom poljoprivredna Šuma Pašnjak Uglavnom poslovno Ne korišćenno
2.			Uglavnom stambena Uglavnom poljoprivredna Šuma Pašnjak Uglavnom poslovno Ne korišćenno

3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI

3.1. Posmatrani usevi na pogodnom delu parcele u vreme ispitivanja:

3.2. Višegodišnje / Godišnje vrste:

3.3. Ukoliko su godišnje: Godina sadnje: _____

3.4. Prosečan prinos na ovoj parceli prema farmeru:

_____ (navesti jedinicu mere)

3.5. Ukupno zemljišno vlasništvo farmera, uključujući i ovu parcelu i druge: _____ hektara

Uključujući i zemljište farme, pašnjake, šume, sušeno i ne korišteno zemljište – Uključujući svu zemlju, dostupnu farmer, bez obzira na vlasnika

3.6. Od toga je ove godine obrađeno: _____ hektara

4. OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENOM OBJEKTU

4.1. Odvojena zgrada: DA / NE _____

4.2. Stan u vešnjačici: DA / NE _____

4.3. Stan u zgradi: DA / NE _____

4.4. Kućica: DA / NE _____

4.5. Spoljašnje dimenzije (glavna zgrada) _____ m x _____ m

4.6. Sagrađena godine: _____

Spoljašnji
ost:
Unutrašnji
ost:

4.7. Opšti izgled (glavne zgrade):

1: nova ili jako dobra
2: dobra
3: loša
4: ruševina, beskorisna

4.8. Pomoćni objekti		4.9. Izgrađeno od vrstog materijala
Letnja kuhinja		DA NE
Građa		DA NE
Ostava		DA NE
Štala		DA NE
Ostalo (navesti):		DA NE
Ostalo (navesti):		DA NE

Obeležiti primenljivo polje

5. VLASNI KA PITANJA

5.1. Vasnik: Da Ne

5.2. Korisnik:
Da Ne

5.3. Detalji o vlasništvu		
Sa potpuno registrovanim nazivom		
Legalizacija u toku		U kojoj fazi je proces legalizacije:
Formalni zakup javne imovine		Vlasnik
Formalni zakup privatne imovine		Vlasnik (kontakt detalji):
Neformalni zakup		Vlasnik (kontakt detalji):
Potpuno neformalni		Kako je vlasnik dobio u vlasništvo gore navedenu parcelu?
Zajedni ko vlasništvo DA / NE		Ukolji je dogovor da, navesti ostale su-vlasnike:

Obeležiti primenljivo polje

6. OPŠTE INFORMACIJE O POGO ENIM LANOVIMA DOMA INSTVA

6.1. Informacije o lanovima doma instva

	Ime i prezime	Odnos sa šefom doma instva	Godina ro enja	Pol		Zanimanje	Obrazovanje (stepen nominalnog obrazovanja)
1	HH	HH		M	Ž		
2				M	Ž		
3				M	Ž		
4				M	Ž		
5				M	Ž		

7. OSETLJIVOST

7.1 Pati li ijedan od lanova doma instva od slede ih problema:	7.2. Društvene koristi (da ili ne, ako da uz iju pomo)
Fizi ki hendikep	
Mentalni hendikep	
Hroni na bolest koja zahteva redovan medicinski tretman	
Hroni na bolest koja zahteva hospitalizaciju	
Nezaposlen ili bez redovnih primanja	
Starija osoba i/ili starija i sama	
lan etni ke manjine (npr. Romske)	

Ostali problemi (navesti)		
---------------------------	--	--

Navesti broj pogo enih lanova doma instva u odeljku 2, u relevantnoj tabeli

8. POGO ENO DOMA INSTVO (STAN)

8.1. Koliko dugo tu živite (godina kada ste se tu doselili):

8.2. Gde ste živeli pre?

8.3. Pod kojim okolnostima ste se ovde doselili?

9. SOCIO-EKONOMSKI DETALJI O POGO ENOM DOMA INSTVU

9.1. Ukupni prihod doma instva

U koju kategoriju spada ukupan prose an mese ni prihod Vašeg celokupnog doma instva (*podvucite ta an opseg*):

Manje od 30000 RSD

Izme u 30000 i 60000 RSD

Izme u 60000 i 90000 RSD

Više od 90000 RSD

U slu aju da nekoliko lanova doma instva imaju prihod, ujedinite ih.

Izme u ostalog, koje su Vaši osnovi izvori prihoda:

Plate	Penzije	
Li na poljoprivredna proizvodnja	Vlada ili druga pomo	
Mali biznis	Ostalo (navesti):	
Nov ane pošiljke	Ostalo (navesti):	

(1: najviši, 2 drugi najviši, itd... – 0: nije zna ajan ili nije primenljiv)

9.2. Jeste li zadovoljni sa Vašom ekonomskom situacijom?

Jako zadovoljan	
Zadovoljan	
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	
Nezadovoljan	
Jako nezadovoljan	

Obeležiti primenljivo polje

10. RAZMEŠTANJE

10.1. Šta predvi ate kao Vaše najve e probleme ukoliko budete pogo eni implementacijom projekta?

Gubutak sredstava za život	Gubitak društvenih veza	Gubitak vlasništva	Ostalo (navesti):
Muški lan doma instva			
Ženski lan			

doma instva									
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1: najzna ajnije, 2 drugo najzna ajnije, itd. – 0: nije zna ajno ili primenljivo)

11. KOMPENZACIONA PREFERENCA

11.1. Preseljenje (relokacija u drugu ku u na neošte enoj oblasti) DA / NE

11.2. Šta bi za Vas bila najvažnije u izboru lokacije za preseljenje (molimo Vas, rangirajte)?

	Blizina škola	Blizina zdravstvenim institucijama	Blizina ro acima	Blizina društvenim mrežama (navesti)	Blizina mestu rada
Muški lan doma instva					
Ženski lan doma instv a					
	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):
Muški lan doma instva					
Ženski lan doma instva					

(1: najzna ajnije, 2 drugo najzna ajnije, itd. – 0: nije zna ajno ili primenljivo)

11.3. Kompenzacija u gotovini DA / NE

11.4 Imate li drugu ku u u koju se možete preseliti? DA / NE

Za vlasnike zemljišta

Upitnik broj	
--------------	--

Datum istraživanja

Ime i prezime istraživača:

Opština:

Lokacija:

Adresa:

Broj katastarske parcele:

Fotografija pogodne imovine (broj):

Cela parcela pogodna: DA / NE

Ukoliko je odgovor ne, navesti veličinu nepogodnog dela: m²

1. OPŠTE INFORMACIJE O ISPITANIKU

1.1. Ime i prezime ispitanika:

1.2. Vlasnik ili korisnik zemljišne parcele:

1.3. Etnička grupa:

1.4. Broj telefona:

2. OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENOJ SVOJINI (PARCELI)

2.1. Lokacija parcela, ukupan broj po lokaciji i katastarski broj

Lokacija	Ukupan broj parcela	Broj katastarske parcele	Trenutno korišćenje <i>Obeležiti primenljivo korišćenje</i>
1.			Obradivo zemljište Šuma Pašnjaci Ne korišćenjeno
2.			Obradivo zemljište Šuma Pašnjaci Ne korišćenjeno

3. VLASNIČKA PITANJA

3.1. Vlasnik: Da Ne

3.2. Korisnik:
Da Ne

3.3. Detalji o vlasništvu

Sa potpuno registrovanim nazivom		
Legalizacija u toku		U kojoj fazi legalizacije je proces:
Zvanični zakup javne imovine		Vlasnik
Zvanični zakup privatne imovine		Vlasnik (kontakt detalji):
Nezvaničan zakup		Vlasnik (kontakt detalji):
Putpuno		Kako je vlasnik došao u posed gore navedene parcele

nezvani an		?
Zajedni ko vlasništvo		Ukoliko je odgovor da, navesti ostale su-vlasnike:
DA / NE		

Obeležiti primenljivo

polje

4. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI

4.1. Posmatrani usevi na pogo enom delu parcele u vreme ispitivanja:

4.2. Višegodišnje/jednogodišnje vrste:

4.3. Ukoliko su višegodišnje: Godina sadnje: _____

4.4. Godišnji prihod na ovoj parcel prema farmeru: _____ (navesti jedinicu mere).

4.5. Ukupno zemljište farmera, uklju uju i i ovu parcelu i sve ostale: _____ hektara

Uklju uju i zemljište farme, pašnjake, šume, obradivu i nekoriš enu zemlju – Uklju iti svu zemlju koja je dostupna za farmera, bez obzira na vlasništvo.

4.6. Od ega je ove godine obra eno: _____ hektara

5. PRIHOD OD POLJOPRIVREDNIH AKTIVNOSTI

5.1. Prodajete li useve?

5.2. Ukoliko je odgovor da, koji je Vaš prose ni godišnji prihod koji ostvarujete prodajom useva:

5.3. Koristite li useve za sopstvene potrebe (potrošnju):

5.4. Jeste li imali bilo kakve planove koji su se odnosili na ugroženi deo parcele? DA ili NE

5.5. Ukoliko je odgovor da, šta su Vam bile namere?

6. KOMPENZACIONE REFERENCE

6.1. Kompenzacija u gotovini DA / NE

6.2. Da li bi Vam najviše odgovarala zamena parcela za parcelu? DA / NE

6.3. Da li biste kupili neku drugu imovinu umesto ove parcele? DA / NE

Prilog 2 Žalbeni obrazac

REFERENTNI BROJ
(Popunjava kancelarija)

A) Pogo en eksprijacijom, B) Svim ostalim

INFORMACIJE U ESNIKA O ŽALBI

_____ M Ž _____

Opis incidenta žalbe
(Šta se dogodilo? Gde? Kome se dogodilo? Šta je rezultat problema?)

Datum incidenta?
Incident/žalba se desio jednom-Datum: _____
Desio se više od jednom (Koliko puta?) _____
Trenutno je u toku (trenutno doživljavamo problem)

Šta biste voleli da se desi?

Potpis:

Molimo, vratite ovaj obrazac:

(Stru njak javnog informisanja (SJI))

